

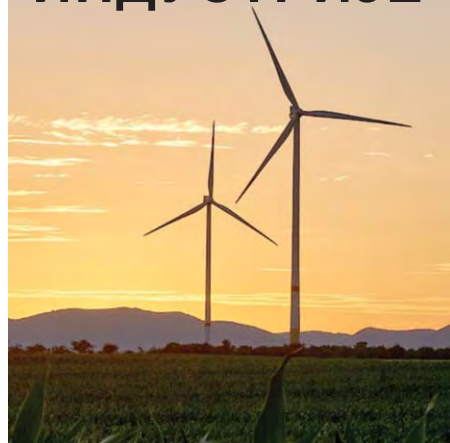
УДИО ПОПУЛАЦИЈЕ КОЈИ КУПУЈЕ ОНЛАЈН
ЗА ДЕСЕТ ГОДИНА УПЕТОСТРУЧЕН

Куповина преко интернета нова реалност

МИЛУНОВИЋ:
РС економски
стабилна, изазов
демографија

**СТРУЈА
КАО СТУБ
ИНДУСТРИЈЕ**

Добар дан,
ја сам
Софија!

Основни подаци о Републици Српској

Административни центар	Бања Лука
Службени језици	језик српског народа, језик бошњачког народа, језик хрватског народа
Становништво (2023)	1 114 819
Номинални БДП (2023, милион КМ)	16 073,8
БДП по становнику (2023, КМ)	14 418
Просјечна нето плата (сеп. 2024, КМ)	1 412
Стопа инфлације (IX 2024/ IX 2023, %)	0,1
Најчешће женско име новорођенчета, 2023. година	Софија
Најчешће мушко име новорођенчета, 2023. година	Лазар
Уређење	Парламентарна демократија
Предстојећи избори	Локални избори 2024.
Монета	ВМ, конвертибилна марка (КМ)
Курс	Везан за 1 EUR = 1,95583 ВМ
Главни привредни сектори	Индустрија (углавном прерађивачка индустрија, електроиндустрија); пољопривреда; грађевинарство; трговина, саобраћај и туризам (углавном трговина на велико и мало); информационе и комуникационе технологије
Кредитни рејтинг	Moody's B3, стабилни изгледи; S&P B, стабилни изгледи
Статус приступања ЕУ	Босни и Херцеговини додијељен кандидатски статус за чланство у ЕУ

Ријеч уредника

Поштовани читаоци и корисници статистичких података, Представљамо вам прво издање статистичког магазина „Показатељ“. Сам назив можда и најбоље илуструје улогу Завода у друштву.

Осим што несумњиво алудира на статистику, као нашу примарну улогу, „Показатељ“ сугерише и да је статистика моћно средство и алат на основу којих корисници могу да изводе различите врсте анализа, а органи власти да доносе одговарајуће одлуке, развојне политике и стратешке планове. Основу свих планских докумената чини управо статистика, односно показатељ.

Свјedoци смо да штампани медији, притиснути појавом нових медија, воде борбу за опстанак, како на глобалном нивоу, тако и код нас. Медијска сцена у Републици Српској броји свега неколико дневно-политичких новина, а ситуација није ништа боља ни када су у питању периодична издања као што су магазини.

Упркос томе, ми смо одлучили да покренемо - статистички магазин. Користећи и анализирајући обилје података којима Завод располаже, покушаћемо да актуелним темама и причама дамо свој допринос у јавном простору Републике Српске.

Желимо да укажемо на различите односе, потребе, могућности и проблеме са којима се, као друштво, суочавамо.

Аутори већине текстова су запослени у Заводу који имају вишегодишње, па и вишеденцијско искуство рада у статистици. То им омогућује да суштински приступе теми, сагледају је из више углова и да након тога изведу квалитетну анализу.

За премијерно издање припремили смо занимљив садржај и актуелне теме. Како наше становништво мијења своје куповне навике? Како изгледа животни пут жене од рођења до посљедњег дана живота? Ко је породични насилник у Републици Српској? Колики је значај струје за индустрију Републике Српске? Зашто је органска пољопривреда наш адут? Са којим изазовом би се Република Српска ускоро могла суочити када је у питању заштита животне средине? Анализирали смо и 11 градова кроз неколико основних параметара.

Настојали смо да обрадимо теме од друштвено-економског значаја за Републику Српску. Надамо се да ће свако пронаћи нешто за себе.

Огњен Игњић

ИМПРЕСУМ

ИЗДАВАЧ:

Републички завод за статистику
Улица Владике Платона бб, Бањалука

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Дарко Милуновић

ЗАМЈЕНИК ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА:

Огњен Игњић

РЕДАКЦИЈА

Жељко Асентић
Вања Вилипић
Александра Ђонлага
Андреја Ерак-Латиновић
Александра Зећ
Огњен Игњић
Маја Јеличић
Симона Јоксимовић
Стана Копрановић
Сања Стојчевић Увалић
Лазо Шегрт

ДИЗАЈН

Милош Јаковљевић

ШТАМПА

Графичко-издавачко предузеће
„Атлантук ББ“ Бањалука

ТИРАЖ

200

ФОТОГРАФИЈА:

Архива Завода
<https://pixabay.com/>

ИНТЕРВЈУ

Дарко Милуновић:
Српска економски стабилна, изазов демографија **стр. 6**

Струја као стуб
индустрије
Републике
стр. 10 Српске

МОЈЕ ИМЕ ЈЕ
СОФИЈА

Добар дан, ја
сам Софија! **стр. 14**

Градови
Републике
Српске кроз
призму статистике

стр. 18

Вишковић: Завод
једна од најважнијих
институција **стр. 24**
Републике Српске

Званична
статистика у
Србији: У корак
са дигиталним
временом
стр. 28

Перспективе
демографског
развоја
Републике
Српске **стр. 32**

Ко је породични насилник у
Републици
Српској **стр. 34**

Индекс укупног задовољства
корисника 81,9% **стр.52**

Е – трговина
као наша нова
стр. 40 реалност

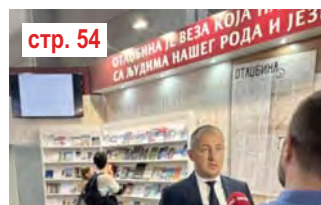

Рециклажа
отпада – између
стварности и
стр. 44 потребе

Органска
пољопривреда
адут Републике
Српске **стр. 48**

стр. 54

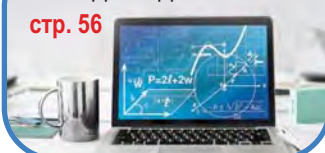

Завод на Међународном
београдском сајму књига

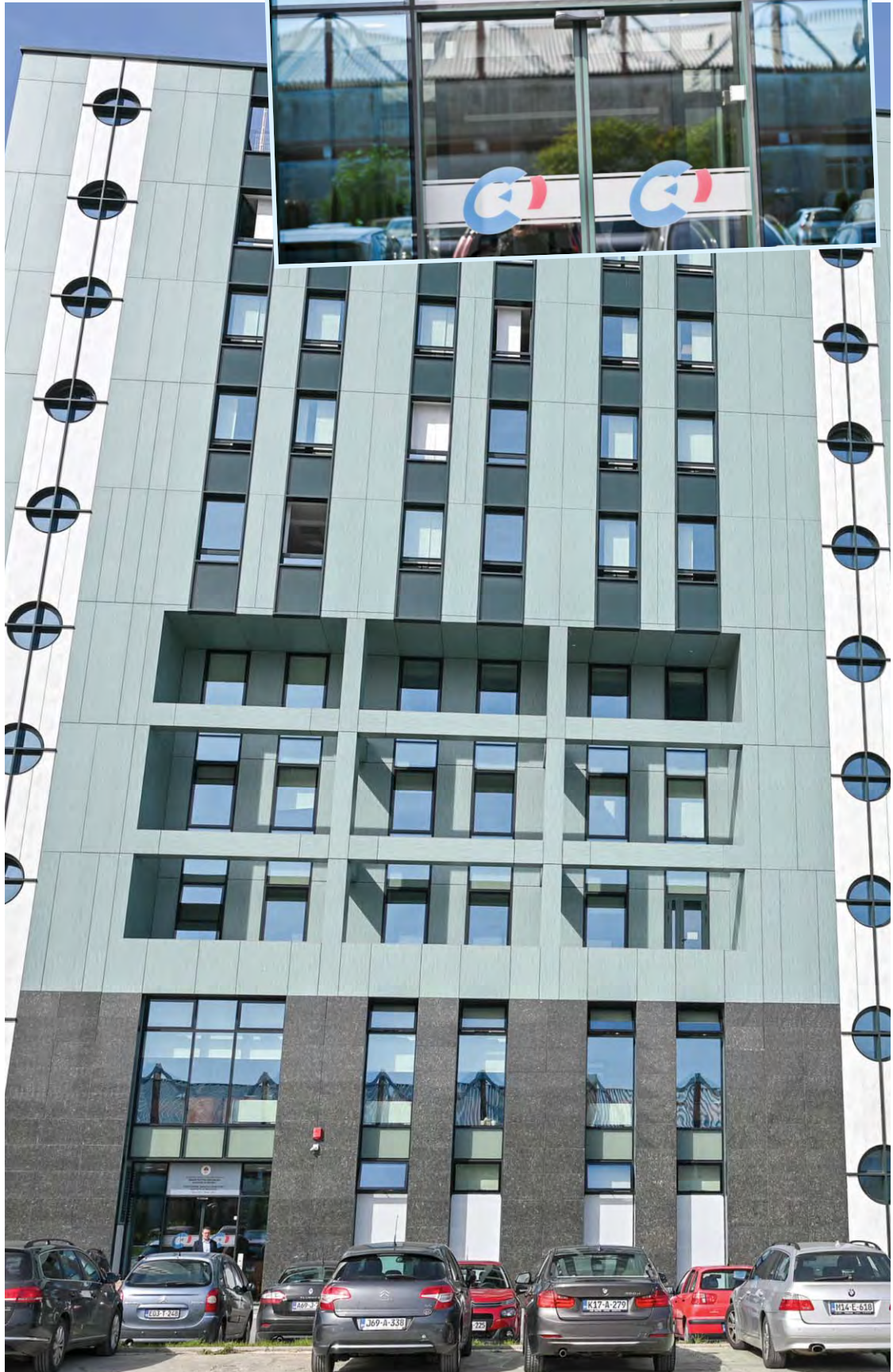
Сарадња **стр. 55**
двје братске
статистичке
институције

Како до податка...
стр. 56

Статистичке
карте **стр. 58**

Статистичка
спајалица **стр. 62**

ДАРКО МИЛУНОВИЋ, директор Републичког завода за статистику

Република Српска економски стабилна, изазов демографија

Упркос вишедимензионалној кризи, економија Републике Српске је остала стабилна. Биљежимо значајан раст привредне активности, успоравање раста цијена, непрекидан раст плата. Ипак, највећи изазови за Републику Српску су они демографске природе, истиче Милуновић

Пандемија вируса короне потресла је свијет из коријена. За кратко вријеме угрозила је готово све економије свијета. Паралелно са њом одвијала се и транспортна криза, након чега је услиједио и рат у Украјини. То је посљедично утицало и на велики раст инфлације која тек сада почиње да јењава. Ипак, упркос свим тим изазовима, Република Српска не само да је успјела да сачува економију, него је у том периоду забољежила и неке рекордне бројке, истиче директор Републичког завода за статистику Дарко Милуновић

1. Ближи се крај 2024. године. Када говоримо из угла статистичких показатеља које објављује Завод, шта уопштено можемо рећи о Републици Српској у досадашњем току године?

Упркос вишедимензионалној кризи, економија Републике Српске је остала стабилна. Биљежимо значајан раст привредне активности, успоравање раста цијена, непрекидан раст плата од 2018. године, стабилно висок број запослених лица, рекордно низак број незапослених лица. Са друге стране, биљежимо негативне трендове у индустријској

производњи који се потом рефлектују и на спољнотрговинско пословање са свијетом. Ипак, највећи изазови за Републику Српску су они демографске природе.

2. Најбитнији макроекономски показатељ стања једне привреде јесте бруто домаћи производ. Да ли је Република Српска економски угоржена? Какви су показатељи?

Податке о брутом домаћем производу објављујемо у годишњој и тромјесечној динамици. Када је ријеч о годишњем показатељу за 2023. годину, бруто домаћи производ је износио 16,07 милијарди КМ и у односу на претходну годину порастао је за 1,54 милијарде КМ, односно номинално за 10,7%, те реално за 1,9%. Оно што посебно треба нагласити јесте да је бруто домаћи производ данас већи за готово 50% у односу на 2019. годину, дакле годину прије пандемије вируса короне и свих криза које су услиједиле у међувремену. Када је ријеч о тромјесечним подацима, у прва два тромјесечја 2024. године, за које имамо објављене податке, остварен је раст. Економска активност у је у првом кварталу ове године убрзала на 2,9%, а у другом за 2,2% у односу на исти период претходне го-

дине, што је 14 квартала уза-
стопно како је остварен раст.
Дакле, Република Српска је
добро диверзификована и рас-
тућа економија, а највеће учешће
у бруто додатој вриједности
имају прерађивачкеа индустрија
и трговина.

3. Шта кажу показатељи када је ријеч о тржишту рада? Колика је просјечна плата? Какво је стање када је у питању запос- леност и незапосленост?

Тржиште рада у Републици
Српској је веома стабилно.
Просјечна плата непрекидно
расте од 2018. године. Снажан
раст плате посебно је видљив у
току 2024. Она сада, према по-
слједњим подацима који се од-
носе на септембар 2024. године,
износи 1 412 КМ и у односу на
исти мјесец прошле године номи-
нално је већа за 10,6%, а реално
за 10,1%. Овдје посебно треба
нагласити реалан раст плате,
будући да се она мјери у односу
на инфлацију. То је посебно
важно истаћи, јер то значи да
просјечна плата расте значајно
више од инфлације. Такође, и
број запослених лица је на ста-
билном нивоу од око 290 000.
Наиме, у марту ове године било
је 289 755 запослених лица, што
је незнатно мање од септембра
прошле године када је забиље-
жен највећи број запослених
икада у Републици Српској.
Поред овога, број незапослених
констатно пада, па је сада на
најнижем нивоу од када се
мјери. Дакле, плата константо
расте већ седам година, а у по-
слједњих десет година, број за-
послених се повећао за готово
50 000, а број незапослених се
смањио за више од 80 000 лица.

4. У послједњих неколико го- дина, једна од најактуелнијих тема јесу цијене. Да ли се ин- флација коначно смирује?

Инфлација је тема која је у по-
слједњих неколико година, када
је статистика у питању, при-
влачила највише пажње. То је са-
свим и очекивано, ако се узме у
обзир да је она, готово преко
ноћи, постала свепреступна тема
у друштву, у јавном мњењу, како
код нас, тако и у читавом свијету.
Инфлација је на годишњем нивоу
свој максимум код нас досегла у
2022. години, када је износила
12,7%. Међутим, након тога је по-
чела да успорава, па се у 2023.
години зауставила на 7,0%. Оно
што охрабрује, јесте чињеница
да она и даље успорава, па је у
првих 9 мјесеци ове године ис-
носила 2,0%. Уколико посматра-
мо само септембар, инфлација
је износила 0,4% и као таква је
најнижа у региону. Податак који је
посебно важан за грађане, а
вјерујем да и сами могу да виде,
јесте да је успоравању раста
просјечних цијена највише до-
принијело успоравање раста
цијене хране и енергената.

5. Спољнотрговинска размјена Републике Српске са ино- странством у досадашњем току године биљежи пад. Да ли је разлог томе пад производње у индустрији?

Спољнотрговинска размјена Ре-
публике Српске са свијетом у по-
слједње вријеме биљежи нешто
лошије трендове. У првих девет
мјесеци ове године извезена је
роба у вриједности од 3,7 ми-
лијарди КМ, што је за 5,6% мање
него у периоду јануар - септембар
2023. године. Са друге стране,
увоз је износио 5,4 милијарди КМ,
што је за 4,0% више него у истом

периоду претходне године. Република Српска највише размјењује робу са Србијом, Италијом и Хрватском. Извоз и индустријска производња су углавном у узрочно-последичној вези. Уколико мање произведемо, мање ћемо и извести и обрнуто, уколико имамо мање наруџби из иностранства, мање ћемо и производити. Управо је таква ситуација у досадашњем току године. Индустријска производња у првих девет мјесеци мања је за 6,7% у односу на годину раније, а пад је забиљежен у сва три подручја индустрије.

6. Каква је демографска ситуација у Републици Српској?

Демографска слика Републике Српске, као уосталом и читавог региона, па и Европе, није добра. Становништво нам стари. Просјечна старост становништва Републике Српске износи 43,7 година, што је слично као и у ЕУ и земљама окружења. На то директно утиче већи број умрлих од броја живорођених. Број живорођених се у 10-годишњем периоду у просјеку креће око 9 300. Оно што је позитивно јесте то да смо у 2023. години имали највише живорођених у последњих пет година. Уколико посматрамо десетогодишњи период, 2023. године стопа наталитета има благи тренд раста, док је дошло до смањења стопе морталитета. Додатно може да охрабрује и то што је посматрајући 10-годишњи период, у 2023. години забиљежена највиша стопа укупног фертилитета. Број живорођене дјеце по једној жени у 2023. години, односно стопа укупног фертилитета, износила је 1,45, док је најнижа у посматраном периоду забиљежена 2014. године када је износила 1,28.

У ком правцу ће се кретати даљи развој Завода?

У правцу еволуције и модернизације. Статистика неминовно еволуира, прилагођава се и развија како би пратила промјене и прилагодила се потребама корисника. Модернизација статистичког система подразумијева институцију које је кориснички оријентисана и отворена за примјену иновативних технологија и добрих пракси, али са истовременом потребом додатног унапређења квалитета података, те повјерења у службену статистику. У склопу пројекта Европске уније, чији корисник је и Завод, стварамо пут за производњу статистике примарно кроз интеграцију административних извора података. На тај начин се подржава један од стратешких циљева развоја службене статистике о повећању кориштења административних извора података. На овај начин се додатно подиже поузданост и квалитет статистичких података. Са друге стране, велику пажњу посвећујемо односима са корисницима. Настојимо да подигнемо присутност Завода, статистике и података у друштву. Не желимо да будемо синоним за испуњавање образаца, него институцију која својим радом конструктивно доприноси друштву. Организовање новембарских дана статистике, стварање првог статистичког часописа, снажна присутност на друштвеним мрежама су примјер добре праксе. Повратне реакције корисника на наше дјеловање су позитивне, а посебно треба истаћи да смо преко наших друштвених мрежа и младу популацију заинтересовали за статистику

Производња и спољнотрговинска размјена електричне енергије у периоду 2010-2023. година

Струја као стуб индустрије Републике Српске

Област Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација у току 2023. имала је удио од 28,4% (2,2 милијарде КМ) у укупној вриједности продаје индустријских производа. У укупном извозу, електрична енергија је на првом мјесту, док је по увозу на петом

Електрична енергија је један од кључних стубова за развој друштва и државе. Потребна за њом констатно расте, јер је незаобилазан елемент за функционисање свих привредних и друштвених дјелатности. Подручје производње и снабдијевања електричном енергијом је једно од најважнијих у цјелокупном систему индустрије Републике Српске. Исто важи и за спољнотрговинско пословање.

То најбоље илустрију слједећи подаци. У току 2023. године област Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација имала је удио од 28,4% (2,2 милијарде КМ) у укупној вриједности продаје индустријских производа која је износила 7,7 милијарди КМ.

Трговина са свијетом

Поред тога, електрична енергија игра кључну улогу и када је у питању спољнотрговинско пословање Републике

Српске, како са окружењем, тако и са свијетом. Наиме, у периоду од 2010. до 2023. године, у укупном извозу Републике Српске, електрична енергија је на првом мјесту, док је по увозу на петом. Током тих 14 година, вриједност извезене електричне енергије износила је 3,3 милијарде КМ, док је увоз износио 775 милиона КМ. То значи да је Република Српска у периоду од 2010. до 2023. године у спољнотрговинском пословању електричном енергијом остварила суфуцит од 2,5 милијарди КМ.

У посматраном периоду, извоз електричне енергије је порастао са 259 милиона КМ у 2010. години на 540 милиона КМ у 2023. години. С друге

стране, увоз је смањен са 109 милиона у 2010. години на 21 милион КМ у 2023. години.

Производња

У 2023. години у Републици Српској произведено је 8,5 TWh (тераватчасова) електричне енергије. Од тога,

Европска унија

Посматрајући дешавања на европском тржиште електричне енергије и плановима за прелазак на обновљиве изворе енергије, поставља се питање гдје се налази Република Српска? Према расположивим подацима, Европска унија је 2022. произвела 2 641 TWh (тераватчасова) електричне енергије. Скоро 40% произведено је из обновљивих извора. Из фосилних горива произведено је 38,6%, а у нуклеарним електранама више од 20% електричне енергије. Гас је био главно фосилно гориво које се употребљавало за производњу електричне енергије (19,6 %), а након њега угаљ (15,8 %). Подаци за обновљиве изворе енергије говоре да је производња из вјетра 15,9%, хидроенергије 11,3%, соларне енергије 7,6%, биомасе 4,4% и геотермалне енергије 0,2 %.

62,7% произведено је из термоелктрана, док је из обновљивих извора енергије произведено 37,3%, односно, из хидроелктрана 37,1% и соларних извора 0,2%.

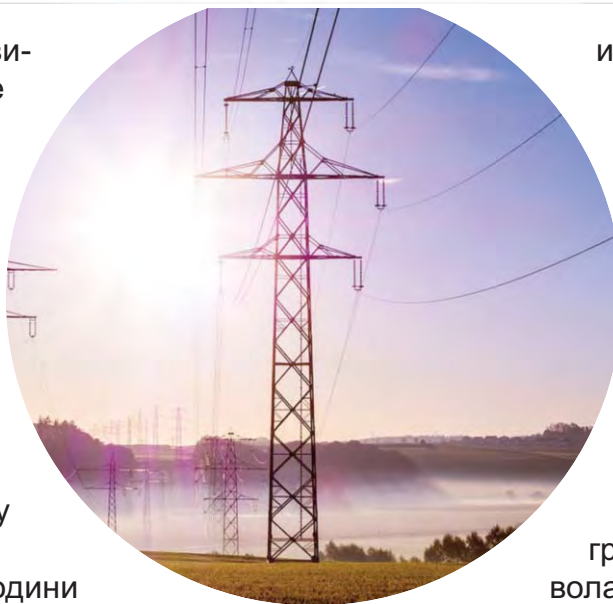
Посматрајући период од 2010. до 2023. године, у укупној структури производње електричне енергије, учешће енергије из термоелктрана достигло је 2017. године свој максимум од чак 75%, док је максимално учешће од 52,5% електричне енергије из хидроелктарна забиљежено 2010. године.

Током 2014. године први пут се појављује производња електричне енергије из соларних извора. Међутим, њен удио од 0,1% у укупној структури електричне енергије постигнут је тек 2020. године, док 2023.

износи 0,2%. Увидом у резултате мјесечног истраживања о издатим грађевинским дозволама, јасно се може закључити да потражња за градњом соларних објеката расте из године у годину. Тако је у 2022. години

издато 49 грађевинских дозвола за градњу соларних објеката, у 2023. години 379, док је за првих девет мјесеци 2024. године издато чак 670 грађевинских дозвола те врсте.

Neit

Како изгледа просјечан животни пут жене у Републици Српској

Добар дан, ја сам Софија!

Испричаћу вам причу о себи од тренутка када сам се родила, па до посљедњег дана свог живота

Моје име је Софија. Уз помоћ својих другара статистичара испричаћу вам причу о просјечном животном путу жене у Републици Српској, од тренутка рођења, па све до смрти.

Рођена сам у уторак 8. августа 2023. године. Кажу да је тај дан је био највеселији дан у Републици Српској. Пјесма је одјекивала од Новог Града до Требиња, очеви су славили, јер је баш тада рођено највише беба у току читаве године, чак нас 50. Деда каже да му датум мог рођења разгали душу, баш као и 9. јануар сваке године. Старија родица додаје да сам у хороскопу лав, иако стварно не знам шта то значи, а нема ми ни смисла, јер како дјевојчица може да буде лав.

Моји родитељи очигледно су мудри људи када су одлучили да ми дају

МОЈЕ ИМЕ ЈЕ
СОФИЈА

ово име.

Или су можда само у тренду, будући да сам ја тек једна од 179 Софија рођених у току године. Поред тога, ја сам једна од 4 460 дјевојчица које су роде донијеле родитељима. Моје најбоље другарице су Милица и Марија. Осим њих, волим да се играм и са Дуњом и са Аном. Ми смо најљепше и најпопуларније, јер су то најчешћа имена дјевојчица код нас.

Нађа, Теодора, Тара, Мила и Сара су мање лијепе и мање су ми драге, што је логично, јер су њихова имена мање популарна. Због овога су ме прекорили мама и тата, па сам обећала да више нећу тако посматрати другаре. И заиста, када боље размислим, Нађа ми је дража од Марије, а Теодора је сачувала сваку моју тајну. Мудри су ти моји родитељи, зато су ми сигурно и дали име Софија.

Од колијевке па до гроба, најљепше је ђачко доба

У школу ћу кренути у понедељак 3. септембра 2029. године. Мама каже да немам среће, јер да сам рођена само 24 дана касније, могла бих да одморим још једну годину и да се више играм. Ко зна зашто је то добро?!

Велике су шансе да будем ђак једне од 13 школа у Републици Српској које имају преко 1 000 ученика. Ја, овако мала, ситна у толикој гомили дјеце?! Ипак, то и није тако лоше, када помислим да сам само једна од 40 565 ученица у основним школама. Као кап у мору, као зрно у пијеску.

Након много труда и учења, средином маја 2038. године моји другари и ја ћемо на бијелим мајицама кратких рукава исписивати поруке једни другима, говорити колико се волимо и како ће наше другарство вјечно трајати.

А, онда, долази поново први септембар, па нова школа... Средња школа, кажу. Има ли томе краја,

икада? Притом ће ме родитељи убјеђивати да је од колијевке па до гроба, најљепше ђачко доба?! Зар они мисле да иједно дијете вјерује у то? Ја дефинитивно не! Већина мојих другара ће уписати стручне техничке школе, чак 2/3 њих. Ја се двоумим између гимназије (17,3% ученика) и умјетничке школе (0,9%).

Пунољетство

Ево га. Осми август 2041. године. Осамнаести рођендан, пунољетна сам. Деда и бака кажу да ће ми уплатити да полажем возачки испит, а нека ми родитељи само купе аутомобил. Мама и тата се није свидјела та шала са „само“. Нисам ни ја нешто одушевљена, јер нисам љубитељ вожње. Ипак, убјеђују ме да се упустим и у ту авантуру. Чак и ако не буде све ишло глатко, из прве, друге или треће, има наде. Вјерујте, 25 упорних другара је положило возачки испит након 7 или више излазака.

Накнадно су мама и тата рекли да ће ми купити неки аутић уколико положим, свакако су прије мјесец дана отплатили стамбени кредит. У прави час, док се још нису навикли на вишак у буџету. Након много труда, положила сам возачки испит. Нећу вам рећи из колико покушаја, нека то остане тајна мојих укућана и мене.

Брзо пролази вријеме. Завршила сам гимназију, није било тако страшно. Много сам научила. Дуга је пауза од краја средње школе до поласка на факултет, скоро четири

мјесеца. Спремала сам пријемни испит, а успјела сам и да мало одморим. Били смо на мору неколико дана, након чега смо обилазили природне љепоте Републике Српске. Свратили смо кратко и до Бање Врућице. Још увијек сам позитивно изненађена сазнањем да се тамо оствари највећи број ноћења у Републици Српској. Више од 20%. Искрено, до сада била убијеђена да су то Бањалука, Требиње или Јахорина. Признајте да сте и ви изненађени?!

ната из поменуте области су жене. Нисам знала да је студентски живот оволико занимљив. Студирам факултет који волим, студенти са свих страна Републике Српске, региона, чак и 386 студената из Азије студира код нас. Године заиста брзо лете, комшиница са приземља говори како сам нешто развукла студирање. „Никако да дипломираш“, говори ми у пролазу. Чини јој се да то нешто предуго траје. А, ја све у року полажем...

Удадба

Кажу и да је вријеме да се удајем. Ако је судити по статистици, муж ће ми се вјероватно звати Лазар или Лука. Један од њих ће вам испричати своју причу у наредном броју магазина.

Са 27,6 година ћу да се удам, јер је то просјечна старост младе приликом закључења првог брака. Родитељи ми поручују

БРУЦОШ

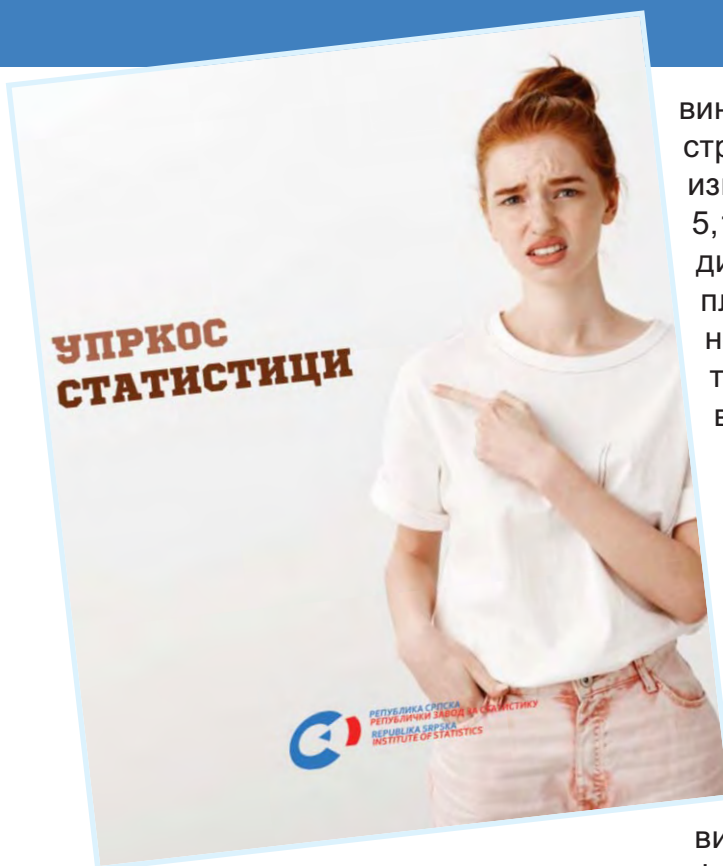
Бруцош

Октобар је, дивно михољско љето. Сада сам званично и бруцош. Уписала сам Медицински факултет, хоћу да помажем људима. Више од једне петине студената уписало је студије из области Здравства и социјалне заштите. Чак 75,9% студентки

РЕПУБЛИКА СРПСКА
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ
REPUBLIKA SRPSKA
INSTITUTE OF STATISTICS

УДАДБА

да не журим, да будем паметна и мудра, да никада није касно. Да заиста никад није касно, свједочи и то да је било 120 бракова у којима је невеста била стара 55 или више година. Тата додаје да ћу без обзира на све, заувјек бити његова принцеза.

До те 55. године можда и докторирам, свакако према полној структури, на мастер студије од укупног броја уписаних, 63,0% су жене, на специјалистичким студијама 70,0%, а 52,7% доктораната су жене. Када се удам, мој муж ће бити нешто старији од мене, имаће 30,4 године. Неких годину дана након удаје, добићу и прву бебу, а другу и трећу бебу ћу родити до 33. године.

А, шта ћемо са запослењем? Ја ћу, надам се, да будем љекар, иако већина жена ради у подручју Трго-

вине и Прерађивачке индустрије, њих 39,1%. Платни јаз између жена и мушкараца је 5,19%. За исти посао који радимо, ја, као жена, будем плаћена мање?! То се зове неправда! У пензију ћу отићи тамо некад крајем 21. вијека...

Упркос статистици

Овако ми живот предвиђају људи који рачунају бројеве и претварају их у статистику. Кажу ми и да ћу умријети у четвртак 21. априла 2 105. године, јер је мој очекивани животни вијек 81,7 година. Код статисти-

ке је све познато, нема грешке, кажу. Мени је све то, искрено да вам кажем, чудно. Код статистике ми се досад једино свидјело име Софија и то што жене живе дуже од мушкараца. Нека остане тако, што се мене тиче.

Ах, како би само тужан овај живот био када би све овако било јасно, познато, предвидљиво. Одбијам да водим живот тако, одбијам да будем број, одбијам да будем просјек, сама ћу да тражим свој пут и своју срећу. Да знате, ви статистичари! Из пркоса вама! Ипак, они не одустају и кажу ми да сам и у том случају статистика. И у сваком другом случају и исходу.

Стварно чудни неки људи, чудна нека сорта!

** Текст је написан на основу података за 2023. годину. Податак о платном јазу је из 2022.*

Градови Републике Српске кроз призму статистике

Бања Лука предњачи у скоро свим параметрима

Бања Лука има највећи број становника, највећу плату, проценат запослених лица, највећи обим спољнотрговинске размјене, највише регистрованих возила, највећи број долазака и ноћења туриста. Једино Требиње има већи промет индустријских производа

У Републици Српској постоје 64 јединице локалне самоуправе, од чега је 11 градова. То су Бања Лука, Бијељина, Градишка, Дервента, Добој, Зворник, Источно Сарајево, Лакташи, Приједор, Прњавор и Требиње.

Анализирали смо их кроз различите показатеље, од области становништва, тржишта рада, спољнотрговинске размјене, индустрије, туризма. Готово по свим наведеним параметрима, Бања Лука је на првом мјесту. Једино нема највећи промет индустријских производа, будући да је рекордер по том параметру Требиње.

Општи подаци

Посматрајући податке о броју становника у 11 градова Републике Српске, примјећујемо да највише становника живи у Бањој Луци, а најмање у Дервенти.

Уколико упоредимо број становника са 2019. годином, само у Бањој Луци, Требињу и Источном Сарајеву се повећао број становника, док се у осталим градовима смањио број становника, у односу на период од прије четири године. У три града (Бања Лука, Бијељина и Приједор) живи трећина становника Републике Српске (32,7%).

Просјечна густина насељености за Републику Српску у 2023. години износи 45 становника по 1 km². Просјечна густина насељености за посматраних 11 градова је 85 становника по 1 km².

Највећа густина насељености је у Бањој Луци и Бијељини, док је најмања у Требињу и Источном Сарајеву.

Просјечна старост становништва за Републику Српску износи 43,9 година. Од посматраних градова, највећа просјечна старост становништва је у Приједору, док је најмања просјечна старост становништва у Бањој Луци.

Табела 1. Општи показатељи

	Површина у km ²	Процена броја становника 2023. год.	% од укупног броја становника РС	Број становника на 1 km ²	Просјечна старост 2023. година
Бања Лука	1 239	185 684	16,7	150	41,8
Бијељина	734	102 995	9,2	140	43,1
Градишка	762	45 961	4,1	60	44,1
Дервента	517	24 387	2,2	47	44,2
Добој	655	57 947	5,2	88	43,1
Зворник	374	51 997	4,7	139	43,1
Источно Сарајево	1 448	60 207	5,4	42	44,1
Лакташи	388	34 759	3,1	90	42,7
Приједор	834	75 908	6,8	91	45,0
Прњавор	630	31 761	2,8	50	43,9
Требиње	863	28 469	2,6	33	43,2

Табела 2. Тржиште рада

	2023. година				
	Запослени	Незапослени	Нето плата	Корисници права на пензију	Просјечна пензија, у КМ
УКУПНО	290 491	58 790	1 274	219 728	548
Бања Лука	79 698	4 371	1 450	42 300	581
Бијељина	24 937	5 187	1 185	16 835	529
Градишка	11 336	1 612	1 191	9 745	456
Дервента	7 235	536	1 126	4 510	430
Добој	13 191	2 478	1 252	11 129	514
Зворник	9 946	3 416	1 276	7 594	490
Источно Сарајево	18 627	4 521	1 302	14 552	581
Лакташи	12 142	846	1 119	5 565	478
Приједор	15 063	2 278	1 206	14 787	469
Прњавор	6 945	657	1 133	5 429	414
Требиње	9 181	1 820	1 316	7 819	579

Тржиште рада

Највећи проценат запослених лица, у односу на укупан број запослених лица у Републици Српској, налази се у Бањој Луци (27%), а најмањи број у Прњавору (3%). Највећи релативни раст запослености у односу на 2019. годину забиљежен је у Лакташима (17%), а најмањи у Дервенти (2%). Највећи удио лица која траже запослење, у односу на укупан број незапослених лица, налазило се у Бијељини (9%), а најмањи у Дервенти (1%). Уколико упоредимо број незапослених лица и број запослених лица, најлошији рацио имао је Зворник, а најповољнији Бања Лука. Уколико упоредимо 2023. годину, са периодом од прије четири године, број лица која траже запослење, посматрајући релативно, највише се смањило у Градишци (-61%), а најмање се смањило у Требињу (-5%).

Четири града биљеже већу просјечну плату од просјечне плате за Републику Српску. Највећа просјечна плата исплаћена је у Бањој Луци, док је најмања просјечна плата исплаћена у Лакташима. У поређењу са 2019. годином, плате су највише порасле у Бањој

Луци, а најмање у Требињу.

Највећи број корисника права на пензију има Бања Лука, а најмањи Дервента. С друге стране, највише пензионера у односу на број запослених има Приједор (98%), а најмање

имају Лакташи (46%). У Источном Сарајеву и Бањој Луци је исплаћена највећа просјечна пензија, док је најнижа пензија исплаћена у Прњавору. Само три града су исплатила већу просјечну пензију од просјечне пензије за Републику Српску.

Индекси потрошачких цијена

Табела 3. Индекси потрошачких цијена

	2023. година					
	Бања Лука	Бијељина	Добој	Источно Сарајево	Приједор	Требиње
УКУПНИ ИНДЕКС	102,9	103,3	103,7	104,1	102,8	103,8
Храна и безалкохолна пића	103,8	104,4	104,3	104,9	103,2	103,2
Алкохолна пића и дуван	106,0	107,0	105,7	106,7	104,6	104,8
Одећа и обућа	85,4	93,5	99,7	100,2	92,4	98,8
Становање, вода, електрична енергија, плин и др. енергенти	105,2	104,2	102,5	106,2	103,5	110,1
Намјештај, покућство и редовно одржавање домаћинства	104,5	106,3	104,3	101,3	105,8	105,1
Здравство	103,7	102,9	104,4	104,1	102,4	102,2
Превоз	96,1	95,7	98,8	96,6	97,2	96,4
Комуникације	101,9	101,6	102,8	102,6	102,5	103,5
Рекреација и култура	103,7	103,7	111,5	106,6	103,6	104,3
Образовање	101,9	99,9	102,4	103,2	100,0	100,0
Ресторани и хотели	106,8	104,3	104,7	104,4	108,4	100,6
Остала добра и услуге	108,9	111,4	109,8	112,9	108,6	111,5

Цијене се прате у шест градова Републике Српске. Посматрајући те градове, видимо да су цијене у 2023. години, у поређењу са цијенама из децембра 2022. године, највише порасле у Источном Сарајеву (4,1%), а најмање у Приједору (2,8%).

Извоз, увоз, пословни субјекти и предузетници

Посматрајући извоз/увоз, највећи

Табела 4. Извоз, увоз, пословни субјекти и предузетници

	2023. година					
	Извоз у 000 КМ	Увоз у 000 КМ	Покривеност увоза извозом, %	Број извозника	Број пословних субјеката	Број предузетника
Бања Лука	524 734	2 275 103	23	561	10 995	6 156
Бијељина	297 498	865 525	34	246	3 726	2 272
Градишка	440 631	483 240	91	158	1 698	1 215
Дервента	405 112	310 257	131	67	649	559
Добој	63 877	146 560	44	97	1 594	1 295
Зворник	409 641	190 730	215	64	1 076	911
Источно Сарајево	104 921	267 852	39	30	2 956	1 914
Лакташи	434 871	832 990	52	196	1 654	977
Приједор	275 769	212 698	130	128	1 655	1 623
Прњавор	319 829	196 974	162	69	763	781
Требиње	273 703	76 227	359	39	1 326	548

раст увоза забиљежио је Приједор (98%), а најмањи раст увоза биљежи Требиње, које је забиљежило пад увоза од 8%. Гледајући покривеност увоза и извозом,

обим спољнотрговинске размјене остварује Бања Лука. Она је уједно највећи и увозник и извозник. У 2023. години Бања Лука је остварила 10% укупног извоза Републике Српске и 44% укупног увоза. С друге стране, најмање извози Добој, а најмање увози Требиње. У поређењу са 2019. годином, Требиње је остварило највећи раст извоза (133%), док је најмањи раст извоза остварио Зворник (17%). Највећи

највећу покривеност има Требиње (359%), док најмању остварује Бања Лука (23%). Највећи број извозника има Бања Лука (561), а најмањи број извозника има Источно Сарајево (30). Број извозника, у апсолутном износу, у односу на 2019. годину највише се повећао у Бањој Луци (48), а у Зворнику се смањио за 8. Највећи број пословних субјеката има Бања Лука, која има 29% пословних субјеката, а најмањи Дер-

вента. Највећи број предузетника исто има Бања Лука, 34% од укупног броја предузетника у Републици Српској, а најмањи Требиње.

Уколико упоредимо број пословних субјеката у 2023. години са бројем у 2019. години, највеће релативно повећање имало је Требиње (25%), а број предузетника се највише повећао у Бањој Луци (33%).

Вриједност продаје индустријских производа

Уколико погледамо вриједност продаје индустријских производа, укључијући продају на домаћем и страном тржишту, највећи промет индустријских производа у 2023. го-

дини остварили су Требиње и Бања Лука. Једанаест градова Републике Српске остварило је 69% укупног промета индустријских производа Републике Српске.

	Вриједност продаје индустријских производа за 2023 ¹
Бања Лука	1 141 288 079
Бијељина	499 431 288
Градишка	404 520 342
Дервента	274 232 988
Добој	199 012 703
Зворник	502 750 915
Источно Сарајево	32 945 047
Лакташи	553 299 478
Приједор	318 527 800
Прњавор	290 337 978
Требиње	1 144 707 505
УКУПНО ГРАДОВИ	5 361 054 121
УКУПНО ОПШТИНЕ	2 410 314 222
РС УКУПНО	7 771 368 343
% УЧЕШЋА ГРАДОВА	69
% УЧЕШЋА ОПШТИНА	31

Табела 6. Број регистрованих возила

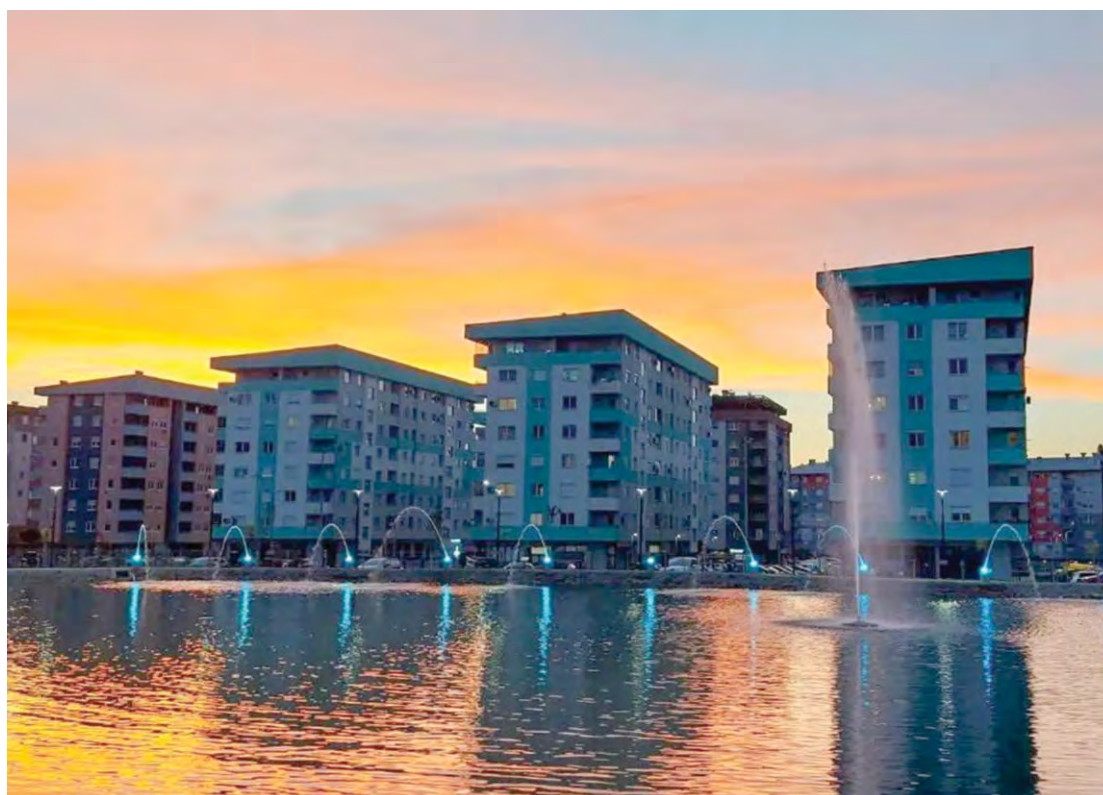
	2019	2023	2023/2019
Укупно Република Српска	430 947	469 931	9,0
Бања Лука	76 697	89 085	16,2
Бијељина	39 353	44 691	13,6
Градишка	19 846	22 809	14,9
Дервента	10 607	12 187	14,9
Добој	20 971	23 453	11,8
Зворник	13 766	14 709	6,9
Источно Сарајево	24 334	28 416	16,8
Лакташи	17 040	19 942	17,0
Приједор	24 818	28 352	14,2
Прњавор	14 068	16 303	15,9
Требиње	11 765	13 352	13,5
Број први пут регистрованих возила (РС)	31 726	32 351	2,0

(19%). Најмање регистрованих возила има Дервента (2,6%). Поредећи број укупно регистрованих возила у 2023. години, са бројем регистрованих возила у 2019. години, скоро сви градови биљеже већи релативни раст регистрованих возила од просјека за Републику Српску (9%). Највећи релативни раст регистрованих возила имали су Лакташи (17%).

Број регистрованих возила

Највише регистрованих возила налази се на територији Бање Луке

Број први пут регистрованих возила у Републици Српској у 2023. години већи је за 2,0% у односу на 2019. годину.

Табела 7. Доласци и ноћења туриста

	2023					
	Доласци			Ноћења		
	укупно	домаћих туриста	страних туриста	укупно	домаћих туриста	страних туриста
Бања Лука	116 244	43 237	73 007	174 686	57 225	117 461
Бијељина	45 840	18 569	27 271	88 738	39 164	49 574
Градишка	3 744	1 584	2 160	6 594	2 776	3 818
Дервента	2 008	714	1 294	3 918	1 213	2 705
Добој	15 060	6 724	8 336	22 880	8 733	14 147
Зворник	11 175	9 233	1 942	16 908	13 994	2 914
Источно Сарајево	57 547	28 204	29 343	153 232	60 258	92 974
Лакташи	17 498	6 266	11 232	43 026	18 399	24 627
Приједор	13 153	6 747	6 406	23 149	12 100	11 049
Прњавор	8 670	4 514	4 156	31 803	17 671	14 132
Требиње	95 631	24 357	71 274	173 887	51 759	122 128

Туризам

Највећи број долазака туриста имају Бања Лука и Требиње који биљеже 44% долазака туриста, а посматраних једанаест градова биљежи 80% укупног броја долазака туриста.

Већина градова има више долазака страних него домаћих туриста. Највећи релативни раст броја долазака туриста у односу на 2019. годину имају Требиње и Зворник (око 50%). Највећи број ноћења исто биљеже Бања Лука и Требиње. Преко 30% ноћења забиљежено је у Бањој Луци и Требињу. У поређењу са 2019. годином, шест градова је забиљежило пад ноћења туриста.

Остварене инвестиције у стална средства

Убједљиво највише остваре-

них инвестиција у стална средства у 2023. години имали су Бања Лука и Требиње, који су уједно имали и највећи раст инвестиција у стална средства, поредећи са 2019. годином, посматрано у ап-

солутном износу. Посматрајући релативно, највећи релативни раст инвестиција у стална средства остварили су Требиње и Лакташи, док је у Зворнику, Источно Сарајево и Градишци остварен пад инвестиција у односу на период од прије четири године.

Табела 8. Остварене инвестиције у стална средства

	2019	2023	2023/2019
Бања Лука	787 968	1 110 639	140,9
Бијељина	120 961	159 840	132,1
Градишка	65 181	47 610	73,0
Дервента	32 073	55 382	172,7
Добој	57 519	77 644	135,0
Зворник	43 686	38 989	89,2
Источно Сарајево	179 521	156 345	87,1
Лакташи	62 142	130 420	209,9
Приједор	40 076	65 208	162,7
Прњавор	28 466	46 825	164,5
Требиње	60 727	169 646	279,4

Предсједник Владе Републике Српске Радован Вишковић

Завод једна од најважнијих институција Републике Српске

Равномјеран развој Републике Српске један је од најважнијих приоритета у раду Владе Републике Српске. Међутим, да би развој нашег друштва био што успјешнији Република Српска треба стабилне и стручне институције, а тај посао је немогуће радити без нашег Републичког завода за статистику.

Републички завод за статистику представља једну од најважнијих институција у Републици Српској, без које је немогуће развијати Српску и друштво. Свуда у свијету, најпоузданији и најпризнатији подаци су они које даје Завод за статистику, јер су то тачни и објективни подаци, на којима се заснивају многи дугорочни планови, стратегије развоја.

Подаци Републичког завода за статистику су оруђе у рукама, којим на најбољи и најкредибилнији начин можемо презентовати разне резултате, степен развоја, као и многе друге показатеље напретка Републике Српске

Подаци Републичког завода за статистику су оруђе у рукама, којим на најбољи и најкредибилнији начин можемо презентовати разне резултате, степен развоја, као и многе друге показатеље напретка Републике Српске. Као предсједник Владе Републике Српске и политичар, свакодневно се суочавам са добронамјерним и оним мање добронамјерним тежњама да се одређене ситуације представе на

нетачан начин, због тога су ваши поуздани подаци најбољи аргументи из којих црпимо кредибилитет.

Завод једини даје референтне податке који представљају полазну основу за разне планове и стратегије. Такође, без Републичког завода за статистику

нема квалитетних основа за било какав план. Сјетимо се да је Завод провео попис становништва 2013. године, који је први велики попис од посљедњег Одбрамбено-отаџбинског рата, гдје је дао немјерљив допринос у реализацији овог важног посла.

Приликом овог посла, ова институција је показала да се знањем и стручношћу, воде приликом обављања својих послова и задатака.

Током овог пописа, поред стручности и немјерљивог доприноса, Завод је сачувао надлежности наше статистике, што је од велике важности за Републику Српску. Статистички подаци нашег Завода су свакодневна основа приликом планирања и спровођења разних стратегија у Влади Републике Српске.

Без података не би било могуће ништа, трговина, туризам, тржиште рада, све области за које су потребне бројке, за сваки наш посао. Статистика можда изгледа монотона и сувопарна, али игра бројевима може

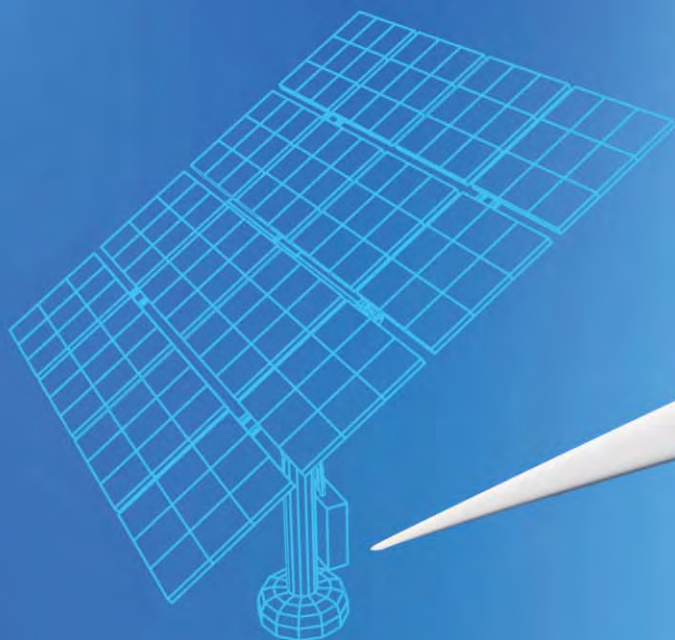
бити и ако занимљива.

То је наш Завод и доказао објавама на својим налозима на друштвеним мрежама, гдје грађани имају прилику да се упознају са резултатима рада Завода на један изразито креативан и инспиративан начин.

Сматрам да је овакав вид комуникације са грађанима добар начин да ова институција представи резултате свог рада, и постане што видљивија и препознатљивија у јавности. Такође, подаци и анализе могу помоћи појединцима приликом планирања разних послова или неких других активности.

Руководству и запосленим желим наставак успјешног рада на добробит свих нас, као и будућих генерација, јер за Владу Републике Српске, Републички завод за статистику је институција будућности, у коју вриједи улагати, у њен стручни и професионални развој, јер без тако добро организоване и квалитетне статистике, било који други посао не би могао бити планиран, ни добро урађен.

PUT DOBRE ENERGIJE

ELNOS BL BOSNA I HERCEGOVINA
ELNOS SRBIJA
ELNOS INŽENJERING CRNA GORA
ELNOS SJEVERNA MAKEDONIJA
ELNOS NORDIC ŠVEDSKA
ENS HRVATSKA
ENS SLOVENIJA
ELNOS ISLAND
ELNOS NJEMAČKA
EMEL POWER VELIKA BRITANIJA
ELNOS POLJSKA
ELNOS ČEŠKA
ELNOS DANSKA
ELNOS AUSTRIJA
ELNOS RUMUNIJA

TRŽIŠTA: HOLANDIJA, PORTUGAL I NORVEŠKA

ELNOS
GROUP

elnosgroup.com

Званична статистика у Србији: У корак са дигиталним временом

У

Србији, званична статистика је темељ на коме почивају одлуке – од креирања јавних политика до економских стратегија. У складу са процесима дигитализације потребно је развијати и наш приступ разумевању друштва. Званична статистика више није само питање бројања – већ мерење пулса читаве нације у реалном времену.

У Републичком заводу за статистику (РЗС) схватамо потребу за модернизацијом. Свет је све повезанији, а подаци више нису ограничени на папирне анкете или десетогодишње пописе становништва. Сваки тренутак генерише токове података – од интеракција на друштвеним мрежама, читавања сензора до сателитских снимака. Наша дужност је да те информације искористимо како бисмо добили динамичнију слику

Како се као институција можемо такмичити са гигантима попут Google-а или Facebook-а, чији алгоритми анализирају податке брзином светлости?

Одговор лежи у трансформацији. У Србији смо већ направили прве кораке ка технолошки напреднијој статистици.

Користимо клауд, најмодерније алате за визуелизацију и аналитику, укључујемо методе вештачке интелигенције у свакодневни рад

друштва.

Донедавно су традиционалне статистичке методе биле основа нашег рада. Иако поуздане, у дигиталном добу делују успорено у поређењу са технологијама приватних компанија које у реалном времену прате трендове, кретања и сентимент становништва. Како се као институција можемо такмичити са гигантима попут Google-а или Facebook-а, чији алгоритми анализирају податке брзином светлости? Одговор лежи у трансформацији.

У Србији смо већ направили прве кораке ка технолошки напреднијој статистици. Користимо клауд, најмодерније алате за визуелизацију и аналитику, укључујемо методе вештачке интелигенције у свакодневни рад.

Дигитализовани попис становништва прави је доказ те промене. Уместо спорог, папирног процеса који се понавља на десет година,

сада имамо бржи, у потпуности дигитализован и прилагодљив систем. Али то је тек почетак.

Будућност статистике у Србији лежи у интеграцији свих расположивих извора података.

Замислите праћење миграционих токова не путем застарелих образаца, већ уз помоћ агрегираних података мобилних телефона. Замислите употребу сателитских снимака за праћење стања у пољопривреди или сензора за анализу саобраћаја и економске активности у Београду и широм земље. Ови алати нису научна фантастика – они су алати сутрашњице, доступни већ данас. Већ сада сарађујемо са универзитетима, међународним организацијама и приватним технолошким фирмама како бисмо истражили ове могућности. Партнерства су кључ успеха зато што иновације узимају маха тамо где се преклапају академска заједница, држава и индустрија. Интеграцијом можемо деловати брже, пружити дубље увиде и доносиоцима одлука омогућити да реагују правовремено.

Међутим, на једно морамо посебно обратити пажњу, а то је да иновације не смеју доћи на уштрб поверења. Док приватне компаније можда располажу огром-

ним количинама података, ми располажемо поверењем грађана. Сваки податак који прикупимо, свака статистика коју објавимо, засновани су на методолошким основама, транспарентности, и одговорности. То поверење је наше највеће богатство и нећемо га компромитовати.

Очигледно је да у складу са новим временом долазе и нове генерације статистичара. Савет који бих им упутио је следећи: будите храбри, будите радознали и никада не заборавите зашто радите то што радите. Нисте ту само да сакупљате бројке, ту сте да испричате приче које мењају животе. Да створите податке који покрећу акцију. Званична статистика више није само прича о бројевима. То је прича о једној нацији – њеним изазовима, успесима и будућности. У републичком заводу за статистику Србије смо посвећени томе да будемо предводници у овој револуцији. Аллати су у нашим рукама, стручност нам је доступна, а потенцијал је неограничен. Повезујемо, иновирамо и прилагођавамо се. У овом дигиталном добу, будућност статистике није у томе да прати – већ да показује правац.

Intervju: Razvoj digitalnog vanjskog oglašavanja na našem tržištu.

U ovom intervjuu razgovaramo sa Milanom Šljokavicom, menadžerom razvoja u agenciji Led Media o trenutnom stanju i razvoju ovog inovativnog marketinškog kanala u BiH. Saznajemo kako je sve počelo, gdje je trenutno tržište i kakve mogućnosti pruža brendovima.

Kako biste opisali trenutni razvoj digitalnog vanjskog oglašavanja u Bosni i Hercegovini?

Digitalno vanjsko oglašavanje je u posljednjih deset godina doživjelo veliku ekspanziju u BiH. Ovaj oblik oglašavanja postao je izuzetno efikasan, jer omogućava brendovima da ciljano komuniciraju s publikom na strateškim lokacijama.

Kada je digitalno vanjsko oglašavanje počelo da se razvija na našem tržištu?

Razvoj je započeo prije deset godina, kada su postavljena prva digitalna oglasna tijela. Jedna od agencija koja je značajno doprinijela ovom procesu je Led Media, koja je od 2014. godine radila na postavljanju i razvoju digitalnih formata oglašavanja.

Šta čini digitalno vanjsko oglašavanje posebnim u odnosu na druge oblike oglašavanja?

Jedna od glavnih prednosti je fleksibilnost. Digitalno oglašavanje omogućava brendovima da svoje poruke prilagođavaju u realnom vremenu, da brzo reaguju na promjene na tržištu, pa čak i na vremenske prilike. Takođe, interaktivnost i vizualna privlačnost digitalnih formata čine ih veoma efikasnim za privlačenje pažnje potrošača.

Na kojim lokacijama možemo vidjeti digitalne formate oglašavanja?

Digitalni formati su prisutni na strateškim lokacijama u ekonomski najbitnijim gradovima kao što su Sarajevo, Banja Luka, Mostar, Tuzla, Livno, Zenica, Prijedor, Bijeljina, Istočno Sarajevo, Posušje, Doboj, Trebinje, Brčko, Ljubuški, Bihać. Ove lokacije pružaju brendovima visok stepen dnevnih pogleda jer se nalaze na frekventnim mjestima, poput gradskih centara, trgovačkih lanaca i glavnih saobraćajnica.

Koje industrije najviše koriste ovaj oblik oglašavanja?

Najzastupljeniji su brendovi iz sektora prehrambene industrije, kozmetike, mode, automobilske industrije, bankarstva, farmacije, IT sektora i raznih usluga.

Kako su se novi formati, poput digitalnih citylightova i mega totoma, pokazali na tržištu Bosne i Hercegovine?

Ovi formati su donijeli revoluciju u vanjskom oglašavanju. Digitalni citylightovi i mega totemi omogućavaju prikaz tzv. vertikalnih formata koji pružaju potpuno novo sagledavanje poruka koje brendovi prikazuju. Led Media je prvi provajder koji je uspješno uveo ovaj format, što je otvorilo put za dalji razvoj digitalnog vanjskog oglašavanja u BiH.

Kako vidite budućnost digitalnog vanjskog oglašavanja u Bosni i Hercegovini?

Budućnost digitalnog vanjskog oglašavanja u Bosni i Hercegovini se ogleda u daljnjoj ekspanziji koja će imati duboku povezanost sa opštom digitalizacijom koju svakodnevno koriste fizička i pravna lica. Ovaj oblik oglašavanja se neprestano razvija, a s obzirom na brzinu tehnološkog napretka, očekujemo još naprednije formate i veće mogućnosti za interakciju s potrošačima. Pored toga, brendovi sve više prepoznaju važnost ove platforme, tako da vjerujem da će digitalno vanjsko oglašavanje nastaviti igrati ključnu ulogu u marketinškim strategijama mnogih kompanija.

Колумна

Пише: Проф. др Драшко Маринковић, редовни професор,
Универзитет у Бањој Луци, Природно-математички факултет, Бања Лука

Перспективе демографског развоја Републике Српске

Од стратешког демографског значаја би било да се у будућем периоду задржи број рођених изнад 9 000

Демографски развој Републике Српске карактеришу изузетно неповољне тенденције, а природни прираштај више од двадесет година има негативне вриједности. Укупан број становника константно се смањује.

Негативне демографске детерминанте упућују на недовољно рађање, а лоша демографска слика додатно је нарушена убрзаним процесом старења и негативним вањским миграционим салдом.

Дуго година је демографско кретање Републике Српске било веома незахвално за стручне анализе, јер се више од двије деценије чекало на попис становништва.

С обзиром да дуго није било поузданих података и пописа становништва само се приближно могао процијенити обим демографских промјена прије 1996. године, када почиње званично прикупљање и обрада података прије свега виталне статистике.

Сада се компоненте демографског развоја могу адекватно анализирати на основу ажурних података Републичког завода за статистику Републике Српске.

Најважнији подаци се односе на процјену броја становника, компоненте виталне статистике, салдо унутрашњих миграција и процјену старосне структуре становништва. За комплетну демографску анализу још увијек недостају подаци о вањским миграцијама, а што није обухваћено статистичким праћењем.

Што нам говоре званични статистички подаци

Након двадесетдвје године од посљедњег пописа становништва, 2013. године је обављен Попис становништва, домаћинства и станова, који је од посебног значаја за Републику Српску не само са аспекта демографског пресека и сложених социо-економских оквира популације, него и са аспекта праћења успјешности реализације кључних развојних стратегија.

Према Попису из 2013. године Република Српска је имала 1 170 342 становника. Број становника се и даље смањује, а као доказ служи и посљедња процјена за 2023. годину по којој Република Српска има 1 114 819 становника.

Република Српска од 2002. године има константно негативан природни прираштај. Општа стопа наталитета је у паду, а од 2011. године број живорођених је мањи од 10 000. До сада најмањи број живорођених (9 118) био је 2022. године, а 2023. године се ипак повећао на 9 309. Број умрлих се дуго година постепено повећавао, а 2021. године имао је највећи максимум од 19 002. Посљедњи подаци за 2023. годину указују да је број умрлих био значајно мањи, односно 13 508. Природни прираштај за 2023. годину је негативан и износи -4 199.

Становништво Српске се понаша у складу са трендовима европског модела који карактерише смањење броја склопљених бракова, висока просјечна

старост приликом склапања брака (за жену 28, а за мушкарца 32 навршене године живота) и све касније рађање дјеце. Жене се прилично касно опредјељују за мајчинство, а подаци указују да је просјечна старост мајке при рођењу дјетета 30 година. Просјечна старост мајки при рођењу првог дјетета се стално повећава, а прогресија од првог ка другом и сваком наредном дјетету, узрокована је касним годинама рађања првог дјетета.

У периоду 1996-2023. године ниједан град и општина у Републици Српској у континуитету нису имали позитиван тренд природног прираштаја. Подаци за 1996. годину указују да је негативан природни прираштај имало 28 локалних самоуправа, а 2023. године има само три. Број рођене дјеце сваке године све више се смањује у скоро свим градовима и општинама, а изразито негативан природни прираштај 2023. године имали су градови: Бијељина (-395), Приједор (-336), Градишка (-239), Добој (-235), Источно Сарајево (-207) и Зворник (-176).

Тренутно је сваки пети становник Републике Српске старији од 65 година, а 2023. године просјечна старост је била 43,9 година. Удио најмлађе категорије становништва до 14 година старости је 13%, док је удио најстарије категорије становништва старијег од 65 година 22%.

Важан фактор досадашњег, али и будућег демографског развоја овог простора представља негативан вањски миграциони салдо, што се може темељити само на основу процјена, јер за анализу вањских миграција становништва код нас не постоји статистичко праћење.

На основу података за 2023. годину Република Српска има позитиван салдо унутрашњих миграција са Федерацијом БиХ и Брчко Дистриктом. Од

укупног обима унутрашњих миграција (11 720) највише се односи на међуопштинске (6 383), а на међуентитетске (4 729) и миграције између Републике и Брчко Дистрикта (608). Позитиван унутрашњи миграциони салдо имају водећи регионални центри, као што су градови: Бања Лука, Бијељина, Источно Сарајево и Требиње. У Републици Српској је све више присутно и кретање становништва из мањих општинских центара ка већим.

Умјесто закључка

У свим варијантама пројекција будућег демографског развоја Републику Српску очекује наставак неповољних тенденција. Недовољно рађање, повећање укупног старења становништва и константна емиграција младог и фертилног становништва пријете да буду ограничавајући фактор демографског, али и укупног развоја Републике Српске.

Очигледно је да ће се све више повећавати број становништва у градовима и регионалним центрима, док ће на селима бити све мањи број становника. Бројни одласци становништва из села у градове изазваће одумирање мањих мјеста, па ће она постати само тачке на географским картама.

Од стратешког демографског значаја би било да се у будућем периоду задржи број рођених изнад 9 000. То у првом реду зависи од броја потенцијалних мајки, односно контингента фертилних жена и броја рођене дјеце. Међутим, с обзиром на тренутне пројекције укупног броја фертилних жена тешко је очекивати да се то и оствари.

У сваком случају треба и даље подстицати рађање дјеце различитим мјерама популационе политике, али прије свега настојати и задржати младо и фертилно становништво на овом простору.

Кривично дјело „Насиље у породици или породичној заједници“, у периоду 2021-2023. година

Ко је породични насилник у Републици Српској?

То је доминатно мушкарац (94,2%), старости 30-49 година (52,9%), углавном је незапослен (око 70%) и има завршену средњу школу (око 60%). Најчешћа изречена казна је условна осуда (66,2%), док је затворску казну добило 12,0% осуђених.

Насиље у породици је негативан феномен који је присутан у свим земљама свијета и у свим културама.

Протеже се кроз цјелокупну људску историју, па све до данашњег дана. Оно се обично односи на насиље између супружника или супружничко злостављање, али такође може да се односи и на ванбрачне невјенчане интимне партнере или једноставно људе који живе заједно, као и насиље према родитељима или насиље према дјечи.

Починиоци, али и жртве насиља, су људи свих раса, на-

ција, вјерских, политичких и сексуалних опредјељења, друштвених и културних нивоа, као и полова. Породично насиље превазилази образовни статус и материјално стање и од њега нису изузети припадници ниједне друштвене групе.

Република Српска

Ни Република Српска се, по овом питању, не разликује од остатка свијета. Медијски простор често пуне црне вијести о породичном насиљу. Нажалост, породично насиље понекад резултује и трагичним, најцрњим, исходом. Статистички подаци говоре да је у окружним јавним тужилаштвима у Републици Српској, у периоду од 2021. до 2023. године, ријешено укупно 1 978 кривичних пријава поднесених против лица за кривично дјело „Насиље у породици или породичној заједници“.

У посматраном трогодишњем периоду, од укупног броја пријава, подигнуто је 38,4% оптужница за наведено кривично дјело, док у осталим случајевима оптужнице нису подигнуте, јер је донесена одлука о неспровођењу истраге или је истрага обустављена. Од укупног броја ријешених пријава, 91,7% односило се на лица мушког пола.

У периоду од три године, за кривично дјело „Насиље у породици или породичној заједници“ оптужено је 590 лица, од чега је 550 лица проглашено кривим за учињено кривично дјело. Највише оптужених и осуђених лица било је у старосној групи од 30-39 и 40-49 година и чине више од половине од укупног броја

оптужених и осуђених. Најчешће изречена казна за породично насиље је условна осуда и чини 66,0% од укупног броја најчешће изречених казни, док је затворску казну добило 12,0% осуђених учинилаца.

Када посматрамо радно-образовни статус осуђених, подаци су сљедећи; у 2021. години, 26,8% осуђених изјаснило се да су запослени, док су остали незапослени, неактивни или је активност непозната. У 2022. години број запослених осуђених био је на нешто вишем нивоу (31,5%), док је у 2023. години износио 29,2%. Посматрано кроз три године, 29,3% осуђених било је запослено, односно мање од једне трећина осуђених.

Кад је ријеч о образовању, највише осуђених је са средњом стручном спремом. У 2021. години, 57,3% осуђених је имало средњу школу, основну 25,5%, вишу и високу стручну спрему 5,7%, а остало су осуђеници код којих није позната стручна спрема (нису се изјаснили). У 2022. години, 60,8% осуђених је имало средњу школу, а у 2023. години 61,8%. Посматрано кроз три године, највиши ниво образовања осуђених лица доминантно је била средња струча спрема (60,2%).

Профил породичног насилника

На основу изнесених података, може се направити профил просјечног осуђеног породичног насилника у Републици Српској. То је доминантно мушкарац (94,2%), старости 30-49 година (52,9%), углавном је незапослен (око 70%) и има завршену сре-

дњу школу (око 60%). Најчешћа изречена казна је условна осуда (66,2%), док је затворску казну добило 12,0% осуђених. У 2023. години, изречено је 126 условних осуда за насиље у породици, 59 новчаних казни, док је казна затвора изречена у 27 случајева. У трогодишњем периоду забиљежене су 363 условне осуде, 119 новчаних казни и 66 казни затвора.

О овој врло важној друштвеној теми разговарали смо са проф. др Андреом Пухалић, која је ванредни професор на Факултету политичких наука Универзитета у Бањалуци, на катедри за социјални рад.

Како коментаришете профил просјечног породичног насилника у РС?

Статистички пресјек Вашег профила нам даје неке значајне показатеље, али нас може довести и у заблуду. Једна од заблуда јесте скривена импликација да је насиље проблем сиромашних, необразованих. Нажалост, насиље се дешава

у свим друштвеним слојевима, починиоци и жртве насиља могу бити и јесу и високообразовани грађани, као и припадници колоквијално речено "друштвене елите".

Ниво образовања и сиромаштво се показује у истраживањима као значајан фактор, зато што је повезано са повећаним притиском, фрустрацијом на појединца као окидачима насиља или факторима ризика. Међутим, важно је разликовати факторе ризика (као факторе који утичу на повећање фрустрације и

губитак контроле) од истинских узрока насиља.

Због чега долази до породичног насиља?

Можемо говорити о двијема групама фактора: узроцима и факторима ризика за насиље у породици. Када говоримо о узроцима, сматра се да је насиље научено намјерно понашање, а не резултат стреса, индивидуалне патологије, злоупотребе опијата или дисфункционалног односа. Узроци насиља се дефинишу на сљедећим нивоима: ниво појединца, ниво породице/односа или релација, ниво заједнице и ниво друштва. Фактори у биолошкој и друштвено-личној прошлости: ставови или увјерења којима се подржава родна неравноправност, контрола и породично насиље; раније злостављање или присуство током злостављања, злоупотреба алкохола и дрога; дружење са насилним вршњацима; емоционално не подржавајуће, физички насилно или изразито патријархално породично окружење; општа толеранција насиља над женама; недостатак подршке полиције и правосуђа; слабе санкције заједнице против починилаца; друштвене и културалне норме - насиље се прихвата или одобрава; социјална, политичка и економска неједнакост заснована на полу.

На који начин зауставити породично насиље или макар смањити његову размјеру?

Потпуно зауставити насиље је преамбициозно постављен циљ, али

да, свакако је могуће утицати на смањење стопе његове учесталости. На нивоу друштва и заједнице - политика и пракса "нулте толеранције на насиље", која се мора спроводити систематски, планирано, континуирано, дугорочно, без губљења фокуса и интензитета и без изузетака. Тек тако можемо очекивати неке значајне резултате за 15-20 година. Едукација значи не само појединаца, већ и друштвених система и институција - образовања, здравства, полиције, социјалне заштите и наравно, укупне опште популације. Превенција насиља је озбиљна и широка тема, која обухвата програме превенције на различитим нивоима. Поред тога, разликујемо и примарну, секундарну

и терцијарну превенцију. Појединостављено, потребан је комплексан друштвени програм и одговор - да не би уопште дошло до манифестације насиља у породици; али и када се већ насиље деси, да би се ублажиле посљедице и прекинуо циклус насиља што раније, са што блажим посљедицама за све учеснике.

Много случајева породичног насиља не буде забиљежено и остане непријављено? Како утицати на жртве да се охрабре и пријаве злостављање?

Упорним мјерама о промјени колективне свијести која још увијек има неку толеранцију на насиље. Службама подршке које имају стрпљење,

разумијевање и упорност у подршци жртвама насиља. Повећању броја социјалних радника у школама. Адекватним друштвеним реаговањем и санкцијама на пријављене случајеве насиља, без изузетака. И ово је само један дио сложеног, међусекторског, вишедимензионалног и дугогодишњег друштвеног одговора на ово питање.

Какве последице породично насиље оставља на жртве?

Последице насиља над женама су физичке, психичке, емоционалне, понашајне, социјалне, економске. Насиље над дјецом обухвата сва понашања за која се предвиђа (очекује) негативан утицај на укупан развој дјетета, независно од тога да ли је тај утицај непосредно манифестован, односно да ли су последице у развоју дјетета већ видљиве или се ефекти неодго-

варајуће његе, васпитања и других понашања тек очекују. Рећи ћу само више за емоционално насиље, које је најчешће тешко препознати и самом дјетету, а понекад и почниоцу тј. родитељу. Емоционално насиље је свако понављано чињење или нечињење родитеља или старатеља, која могу изазвати озбиљне и трајне понашајне, когнитивне, афективне и друге менталне сметње у дјететовом емоционалном развоју.

Шта поручити жртвама породичног насиља?

Починилац насиља се неће промијенити преко ноћи. Насиље неће престати само од себе. Обећања да ће све бити боље, да ће престати - то је само једна фаза већ добро ухорданог циклуса насиља. Неће бити боље. Неће престати и то нема никакве везе са тобом, већ са њим и друштвом у коме је такво понашање (било) ре-

лативно прихватљиво. Ти ниси ништа крива. Шта год да јеси или ниси урадила, нема оправдања за насиље. Имаш право на друштвену заштиту. Ако не можеш сама, имаш право на помоћ. Обрати се Центру за социјални рад. Обрати се Удруженим женама.

Позови неког из Сигурне куће. Реци пријатељици или сестри, комшиници, здравственом раднику. Реци социјалном раднику из школе у коју иду твоја дјеца.

Ако си претучена, иди у хитну помоћ и добро сачувај медицинске налазе као доказе. Јесте тешко, али оно што ти трпиш не штити твоју дјецу -

они су, посматрајући или осјећајући посљедице насиља над тобом, такође жртве насиља.

„Тамне бројке криминалитета“

Оно што може додатно да брине јесте да званична статистика, овдје представљена, није приказ стварне заступљености породичног насиља, с обзиром на то да поједине противправне радње и кривична дјела никада не буду пријављена или не буду откривена и евидентирана у званичној статистици, чиме постају дио „тамне бројке криминалитета“.

Како становници Републике Српске мијењају своје куповне навике Е-трговина као наша нова реалност

Уколико посматрамо десетогодишњи период, удио популације (16-74 године) који је купио преко интернета је у 2015. години био 11,8%, док је у 2024. години порастао на 53,1%

Реко двије милијарде људи широм свијета куповну обавља путем интернета, а велики дио њих трговину обавља искључиво онлајн. Процјене говоре да је 2017. године онлајн трговина чинила тек једну десетину укупне продаје широм свијета, док се очекује да ће 2025. тај удио нарасти на 27 одсто. Ове бројке нам сугеришу да би куповина преко интернета у догледно вријеме могла да премаши куповину на традиционалан начин и да постане примарни облик свакодневне трговине.

„НЕ“ е-куповини

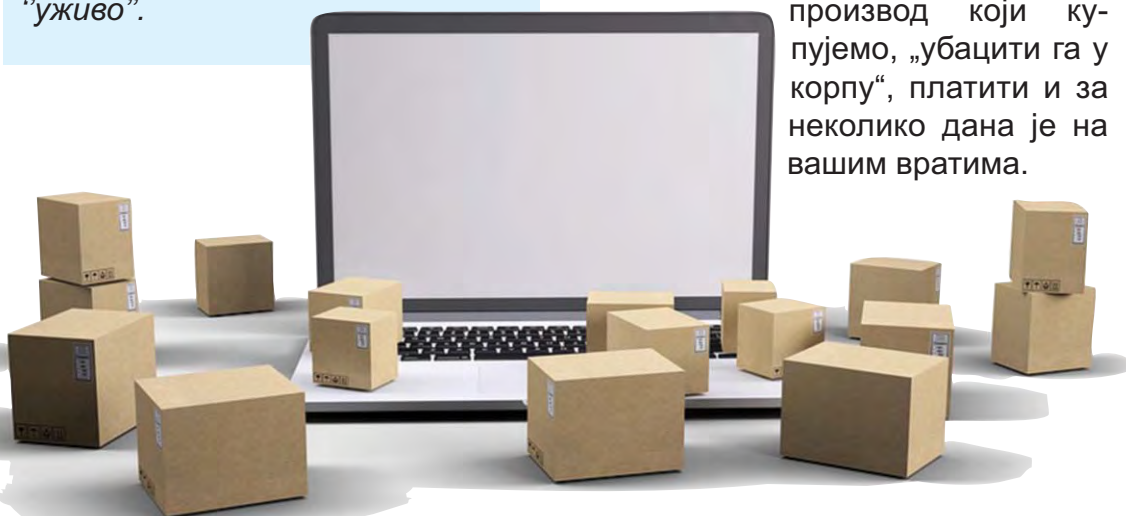
У мору роба и услуга које се нуде путем интернета, најмање се купују производи попут штампаних књига, плоча, ЦД-ова и слично, што указује да су љубитељи књиге и слушаоци музике са плоча и ЦД-ова остали привржени традиционалном виду трговине, односно куповини „уживо“.

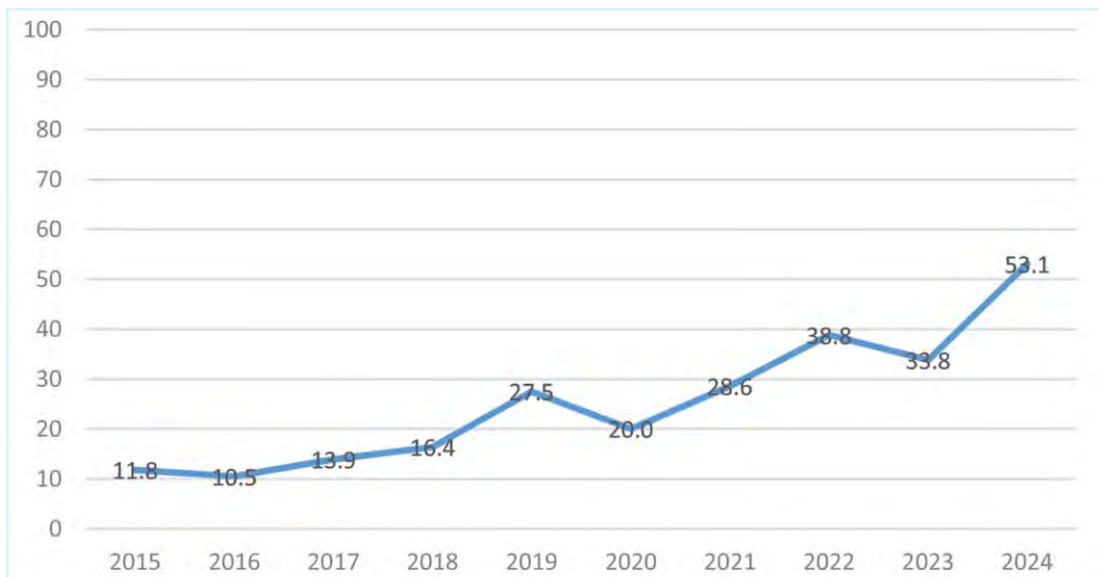
Појавом вируса короне, увођењем забране кретања, ограничавањем рада и бројних других фактора који су пратили појаву ове свјетске пандемије, е-трговина, од те 2020. године, престаје да буде луксуз, већ свакодневна потреба људи.

Брже и практичније

Поред тога, е-куповина никада није била лака и једноставна као што је то случај данас. Вожња аутомобилом, потрага за паркингом, бескрајно ходање тржним центрима, испробавање одјеће или обуће, па повратак кући постају све рјеђи призори које можемо видјети.

Умјесто читавог тог процеса, готово све што пожелимо сада је могуће купити и из удобности свог дома, простим кликом миша, путем „веб продавница“ које су доступне 24/7, што омогућује куповину у било које доба дана или ноћи. Потребно је само претходно добро проучити производ који купујемо, „убацили га у корпу“, платити и за неколико дана је на вашим вратима.

Удио популације Републике Српске (16-74 године) који су е-купци роба и услуга, 2015-2024. година

Република Српска

Узимајући у обзир колико пажње привлачи ова тема, анализирали смо податке који се односе на Републику Српску, од тога ко најчешће купује преко интернета и шта купује. У Републици Српској, преко 90% становништва старости 16-74 године изјавило је да припада интернет популацији. Нешто више од половине интернет популације, 53,1% су е-купци роба и услуга. Просјечан е – купац у Републици Српској у 2024. години становник је града (58,6%), високообразован (68,2%), припада старосној групи 25-34 године (75%) и члан је домаћинства које остварује нето мјесечни приход преко 2 500 КМ (68,2%).

Када посматрамо интересовање потрошача за робе и услуге које се нуде путем интернета, претежно се наручују и купују одјећа, обућа, торбе, накит (66,8%), потом намјештај, опрема за кућу или производи за

башту (41,9%) и спортска опрема (22,9%). У 40% случајева купује се интернет или плаћа претплата на мобилну телефонију путем веб апликације или странице. За резервације услуга смјештаја у хотелима или туристичким агенцијама готово петина (18%) корисника е-трговине бира онлајн комуникацију.

Подаци о е-трговини указују на постепене промјене у навикама потрошача. Уколико посматрамо десетогодишњи период, удио популације који је куповао преко интернета је у 2015. години био 11,8%, док је у 2024. години порастао на 53,1%.

Осим тога, онлајн куповина постаје у значајнијој мјери заступљена код неких врста роба и услуга, као што су одјећа, обућа, спортска опрема и слично, те код одређених категорија становништва, попут студената и запослених. Интересантно је да скоро 30% купаца роба и услуга путем интернета припада пензионерској популацији.

Предности интернет куповине

- *Могућност куповине из удобности властитог дома, без потребе за изласком, посебно у лошим временским условима или током саобраћајних гужви.*
- *У онлајн продавницама може се куповати у сваком тренутку дана и ноћи, с обзиром на то да су доступне 24/7.*
- *Једноставна и брза претрага производа уз могућност филтрирања према жељеним критеријумима.*
- *Попусти, акције и купони, као и лако поређење цијена између различитих продаваца.*
- *Онлајн продавнице често нуде већи асортиман производа него физичке продавнице, укључујући тешко доступне или специфичне артикле.*

- Последњих година смо свјedoци велике експанзије онлајн трговине која је захватила сваки сегмент потрошачког друштва. Људи све више купују, а онлајн трговина је куповање

учинила још једноставнијим, приступачнијим, али и опаснијим, јер све је више куповања ствари које нам суштински не требају, па у крајњем случају и компулсивне куповине. Онлајн куповина представља олакшицу коју нам је омогућио технолошки развој и штеди вријеме и енергију, али ако се не користи на прави начин врло лако може постати замка за прекомјерно и импулсивно трошење новца, а и тог истог времена и енергије којих смо првобитно жељели да уштедимо - објашњава Јелена Незировић, дипломирани психолог.

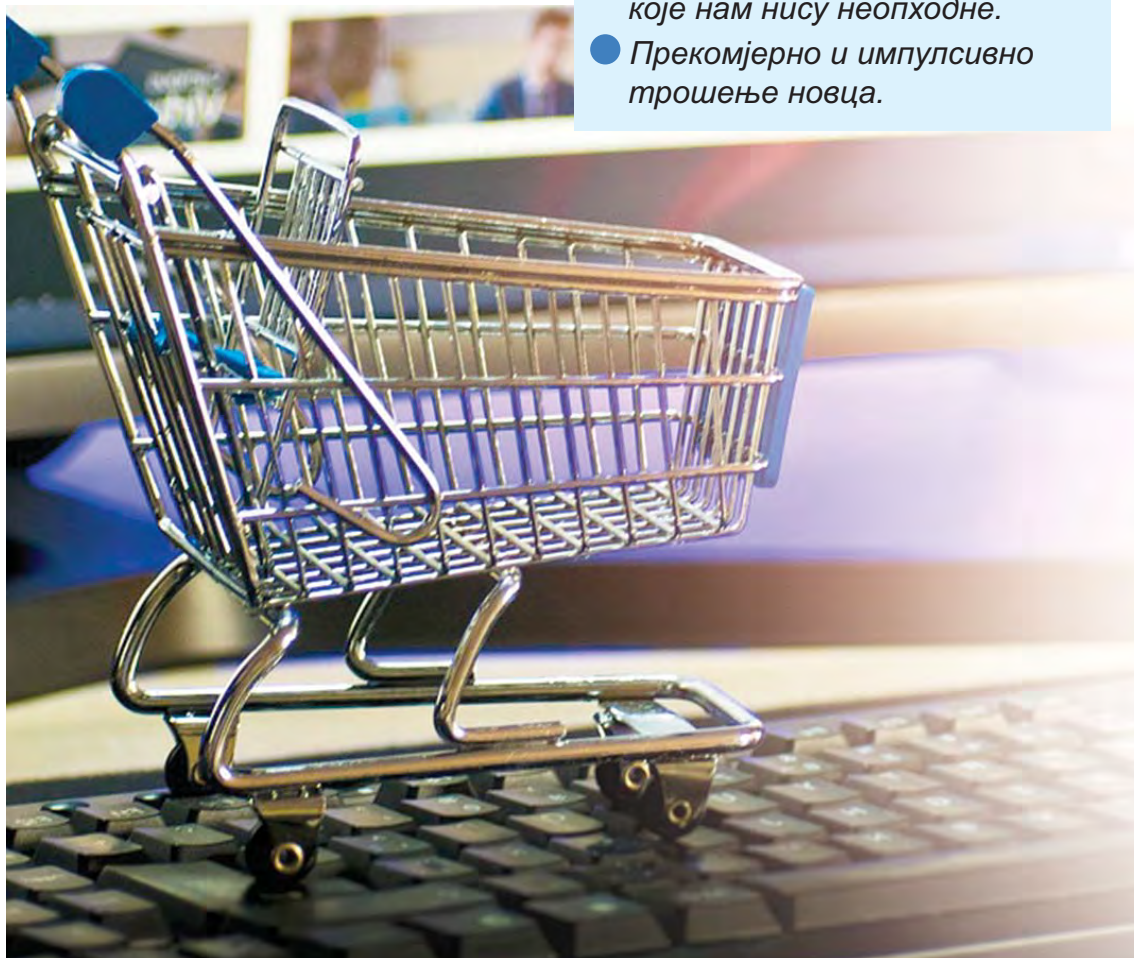
На нашим улицама примјетан је све већи број доставних возила. Велику пажњу у посљедње вријеме изазива и кинеска онлајн продавница „Тему“.

- Још један од могућих разлога појачане жеље за онлајн куповином је представљање живота на друштвеним мрежама. Наравно да ћемо се потрудити да је у том виртуелном простору све лијепо, ушминкано и безбрижно. Е, за то нам требају нове стварчице са суперповољног Темуа, Амазона, и-Беја или неких других сајтова за е-куповину. Колико год да смо се опирали да овакве апликације инсталирамо, оне су толико персонализоване да ће у једном тренутку сигурно да „убоду“ баш тај производ који се толико уклапа у

нашу слику, који је толико повољан или, можда највише, онај производ за који нас веже одређена емоција – закључује Незировићева.

Недостаји интернет куповине

- *Покушаја превара, као и злоупотреба платних картица грађана.*
- *Кашњење доставе. Иако се то ријетко дешава, понекад се деси да достава из неког разлога касни.*
- *Негативне посљедице по класичне трговине, које су приморане да се прилагоде, како би осптале на тржишту.*
- *Прекомјерна куповина ствари које нам нису неопходне.*
- *Прекомјерно и импулсивно трошење новца.*

ЕУ прерађује готово половину насталог комуналног отпада,
а Република Српска занемариве количине

Рециклажа отпада - између стварности и потребе

У Републици Српској тек 0,8% насталог комуналног отпада се преда секундарним оператерима на даљу прераду. Иако циљеви и планови ЕУ још увијек нису обавезујући за РС, прописи и политике које проистичу из Европског зеленог плана, увелико могу утицати на развој домаће привреде

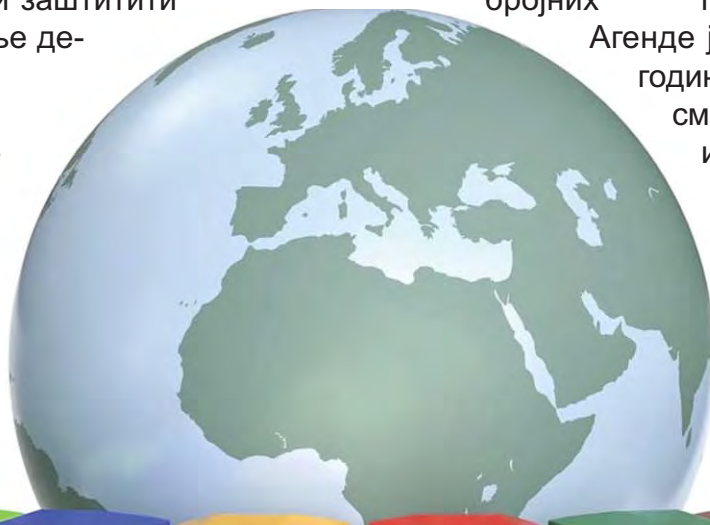

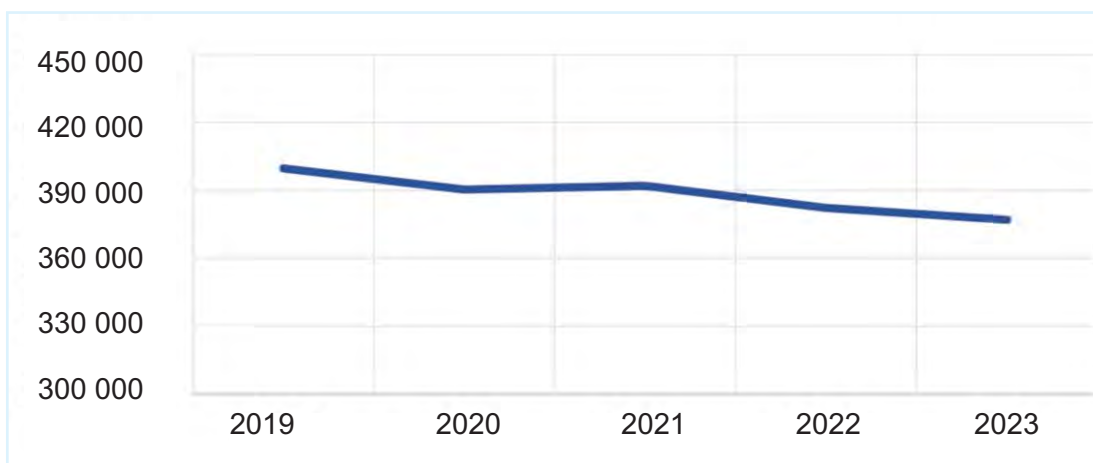
живимо у времену учесталих поплава, дуготрајних суша, олујних вјетрова и других екстремних временских појава као доказа да су климатске промјене стварност коју можемо покушати ублажити или јој се прилагодити. На глобалном нивоу постало је јасно да без свеобухватног плана дјеловања који укључује све земље и заинтересоване стране неће бити могуће успорити или макар ублажити посљедице климатских промјена и заштитити планету од даље деградације.

Стога је на Генералној скупштини Уједињених нација 2015. године заштити жи-

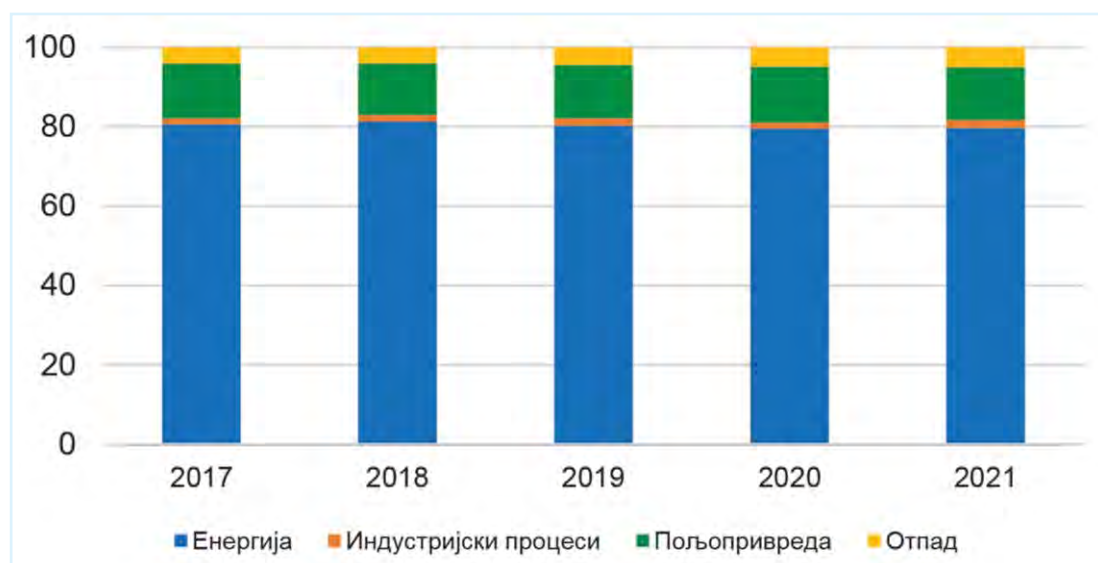
вотне средине, уз економски раст и друштвену инклузију, утврђена као трећа димензија Агенде одрживог развоја, познате као Агенда 2030. Фокус ове димензије је на усвајању образаца одрживе потрошње и производње, као и на одрживом управљању природним ресурсима. Продукција отпада је препозната као комплексан показатељ образаца потрошње, ефикасности система управљања отпадом и степена економског развоја друштва. Један од бројних подциљева

Агенде је до 2030. године значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукцију,

Генерисани комунални отпад у Републици Српској

Емисије гасова са ефектом стаклене баште у Републици Српској, по изворима (CO₂-eq)

рециклирање и поновно коришћење.

Посматрајући скоро континуиран пад укупно генерисаног комуналног отпада, чија је количина током последњих пет година (2019-2023) пала за 5,7%, могло би се закључити да се Република Српска креће у смјеру остварења једног од циљева одрживог развоја. Условно охрабрујућа је и чињеница да је настали комунални отпад по станов-

нику од само 341 кг (2022), односно 338 кг у 2023. години, знатно испод просјека Европске уније, чији становник у просјеку произведе 513 кг комуналног отпада (2022).

Међутим, од укупно произведене количине комуналног отпада у Европској унији, чак 48% бива рециклирано, док се у Републици Српској тек 0,8% генерисаног комуналног отпада кроз систем јавног одвоза преда секундарним опе-

ратерима на даљу прераду. Скоро сав преостали отпад завршава на депонијама, што не само да смањује расположиви капацитет постојећих депонија, него се негативно одражава на квалитет земљишта и водних тијела.

Иако се силазни тренд генерисања комуналног отпада у Републици Српској условно може посматрати као позитиван показатељ, начин на који га збрињавамо не даје много разлога за задовољство, поготово ако имамо у виду високо постављени циљ и обавезу земаља чланица ЕУ да до 2025. године рециклирају 55% генерисаног комуналног отпада.

Осим негативног утицаја које отпад може да има на квалитет воде и земљишта, његово одлагање на депоније доприноси и емисији гасова са ефектом стаклене баште. Иако мали, удио од око 4% у укупним емисијама резултат је благог, али континуираног раста емисије гасова са депонија у Репуб-

лици Српској током периода 2017-2021. година. С друге стране, смањење емисије стакленичких гасова из свих извора чини основу свих локалних и глобалних планова прилагођавања на неповољан утицај климатских промјена.

Иако циљеви и планови Европске уније још увијек нису обавезујући за Републику Српску, прописи и политике које проистичу из Европског зеленог плана, као још једног важног оквира развоја ЕУ, увелико могу утицати на развој домаће привреде, било кроз ограничења, било кроз подстицај за унапређење и промјену модела пословања ка одрживом коришћењу природних ресурса и заштити животне средине.

Један од примјера преливања утицаја европских прописа на домаће тржиште је увођење механизма опорезивања емисије угљен-диоксида (CO₂) и усаглашавања са системом за трговину емисијама Европске уније (ЕУ ЕТС). У циљу заштите конкурентности сопствене индустрије и остварења плана климатске неутралности до 2050. године, Европска унија је увела механизам опорезивања производа чија производња доводи до значајне емисије угљен-диоксида (CO₂).

Ово за Републику Српску практично значи да би

већ од 2026. године, а најкасније 2030. године, извоз производа чија производња доводи до емисије гасова са ефектом стаклене баште био оптерећен порезима, доводећи тиме до значајних поскупљења истих. Највише би се то одразило на производњу електричне енергије, која је у Републици Српској значајним дијелом, преко 60%, заснована на сагоријевању фосилних горива, и извор је скоро 80% укупно емитованог еквивалентног угљен-диоксида, CO₂ (2021).

Глобално посматрано, линеаран економски раст који није заснован на очувању природних ресурса и смањењу степена онечишћења који из њега произилази дугорочно је неодржив. Ограничена доступност и очување природних ресурса су и разлог зашто је циркуларна економија постала императив развијених друштава. А ресурс нису само ми-

нералне сировине, ријеке, шуме. Ресурс може бити и отпад. Уколико му прије бацања на депоније нађемо сврху кроз поновну употребу, рециклажу или производњу енергије, отпад умјесто извор загађења може постати важна сировина.

Јасно је да капацитети и инфраструктура Републике Српске, као и многих земаља у развоју, нису довољни за драматичне и брзе помаке ка кружној економији, али ништа нас не спречава да покушамо смањити количину отпада коју продукујемо, да га не бацамо олако прије него га поново искористимо или рециклирамо, да ријечна корита и шуме не користимо као депоније, да, колико је до свакога од нас, чувамо природна богатства којима се ни нека друштва развијенија од Републике Српске не могу похвалити.

Завод ће крајем ове године провести пробно истраживање о органској производњи

Органска пољопривреда адут Републике Српске

Расположиви подаци указују на значајан раст овог облика пољопривредне производње посљедњих година, а сам пласман производа није упитан. ЕУ, и поред велике производње, не располаже довољном количином органске хране, што представља велику извозну шанса за Републику Српску

Органска пољопривреда представља посебну методу пољопривредне производње која прије свега ставља нагласак на заштиту животне средине, односно на заштиту и добробит домаћих животиња. У пракси, то значи да ова метода пољопривреде подразумијева забрану употребе производа одобрених у конвенционалној пољопривреди, као што су синтетички пестициди, хербициди, хемијска ђубрива, стимулатори раста, антибиотици и генетски модификовани организми.

Због тога пољопривредна заједница, односно пољопривредници који се баве органском производњом, као пионери одрживе пољопривреде, имају суштинску улогу у постизању одрживе, климатски неутралне Европе до 2050. године. Поред еколошких, органска пољопривреда омогућава бројне економ-

ске и социјалне бенефите друштву у којем се практикује.

У изразито динамичком подручју органске пољопривреде, од посебног значаја јесте могућност приступа квалитетним подацима о органској пољопривреди што омогућава мјерење постизања успјеха у оквиру постављених циљева одрживог развоја, као и квалитетну анализу на основу које креатори пољопривредних политика, али и други актери овог сектора могу доносити одговарајуће одлуке. Ти подаци, такође, могу послужити за подршку развоја политика заштите животне околине, руралног развоја, као и саму транспарентност у оквиру органског сектора.

Европска статистичка канцеларија (Евростат) већ тридесетак година прикупља сет података о органској пољопривреди, док се Републички

завод за статистику припрема да крајем новембра ове године проведе пробно истраживање које ће обезбиједити неопходне индикаторе органске производње.

Европа

Евростат је почео са прикупљањем података о органској производњи још 1997. године. Наравно, у почетку је било доста методолошких нејасноћа и неусклађености између појединих националних статистичких институција. До 2007. године достављање података Евростату је било добровољно. Тек усвајањем уредбе ЕУ из 2007. прецизно се дефинишу захтјеви за подацима из области статистике органске производње и процедуре које треба слиједити. Данас, земље чланице ЕУ, те Исланд, Норвешка, Швајцарска, Турска, Сјеверна Македонија, Црна Гора, Албанија и Србија једном годишње достављају Евростату податке о органској производњи на основу усаглашеног упитника. У великој већини држава, подаци о органској производњи потичу из административних извора, односно од националних тијела задужених за сертификацију оператера укључених у органски сектор.

производњи садржи податке о површинама под органским усјевима, производњи органских биљних усјева, сточарство и производњу органских животињских производа, број регистрованих органских оператера, као и број регистрованих оператера прераде и увоза производа добијених из органске пољопривреде.

Постојећа статистика показује да је органска пољопривреда у Европској унији један од најдинамичнијих сектора који карактерише стабилан раст. У претходном периоду, за 10 година забиљежено је повећање површина под органском производњом за 78,3% – од 8,3 милиона ha у 2010. години, до 14,8 милиона ha у 2020. години, што је тада чинило 9,1% коришћеног пољопривредног земљишта у ЕУ, односно 19,7% од укупних површина под органском производњом у свијету. Ово повећање површине под органском пољопривредом поклапало се са значајним повећањем промета органских производа на тржишту. Наиме, вриједност промета у претходних 10 година, од око 18 милијарди евра у 2010. години повећана је на више од 44 милијарде евра у 2020. години.

Обавезан сет података о органској

Већ неколико година уназад, Ау-

стрија је европски лидер у органској производњи. Учешће укупног коришћеног пољопривредног земљишта под органском пољопривредом износило је око 27% у 2020. години, или скоро 680 хиљада ha. Тиме је веома близу да испуни амбициозан циљ Европске комисије дефинисан у оквиру „Стратегија од њиве до трпезе”, да до 2030. године, 25% од укупног пољопривредног земљишта буде под органском производњом.

Завод

Завод тренутно располаже само основним показатељима органске производње у Републици Српској, расположивим из постојећих административних извора. Наиме, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске на основу годишњих извештаја овлашћених контролних организација, води збирну евиденцију о органској производњи (произвођачима, површинама под органском производњом, површинама у периоду конверзије, органској сточарској производњи – врсти и броју животиња на пољопривредном газдинству), прерађивачима органских производа, као и лицима која обављају спољнотрговински промет органских производа.

Задатак Завода јесте да у блиској будућности успостави респектабилну статистику органске пољопривреде у потпуности хармонизовану са важећим ЕУ регулативама, која ће квалитетним показатељима и прецизним индикаторима омогућити Министарству пољопривреде Републике Српске усвајање одгова-

рајућих политика у вези са пољопривредом, руралним развојем и руралном економијом.

У циљу успостављања ове статистичке области, Завод ће крајем новембра 2024. године провести пробно истраживање о органској производњи које ће обухватити сва газдинства званично регистрована за органску производњу. Пробним истраживањем ће се тестирати методологија истраживања, упитник, метода прикупљања података, програм обуке за анкетаре, уређивање и кодирање података, обрада података и табелирање података.

Већ наредне календарске године, ово истраживање би требало да постане редовна годишња статистичка активност у потпуности усклађена са важећом Уредбом ЕУ 848/2018, која се односи на органску производњу и обиљежавање органских производа. Прикупљени подаци ће бити званично публиковани за ниво Републике Српске кроз различите врсте статистичких публикација.

Република Српска

Према расположивим показатељима, Република Српска има велики потенцијал за развој органске производње (незагађено земљиште, климатске погодности, бројни пољопривредни произвођачи), али истовремено мало сертификованих органских произвођача. Наиме, процјене су да се органска производња у Републици Српској реализује у оквиру 95 углавном породичних газдинстава и на око 4 170 ha пољопривредног земљишта,

што је свега 1,1% укупно ко-ришћеног пољо-привредног земљишта од 370 хиљада ha.

Расположиви административни извори података о производњи органске хране у Републици Српској указују

на значајан тренд раста овог облика пољопривредне производње посљедњих година, а сам пласман производа није упитан. Европска унија, и поред велике производње, не располаже довољном количином органске хране, тако да је то велика извозна шанса за пољопривредне произвођаче Републике Српске. Према процјенама, Српска је током претходне 2023. године извезла органских производа у вриједности од 19 милиона долара и то углавном производа прикупљених у природи (гљиве, ароматично и љековито биље и сл.).

Један од стратешких циљева развоја сектора пољопривреде и руралних подручја у Републици Српској у периоду од 2021. до 2027. године, као одговор на идентификоване снаге, слабости, шансе и пријетње, представља повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње. Посебну улогу у развоју органске производње има Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. У Републици Српској је 2013. године до-

несен Закон о органској производњи, а од 2020. године у употреби је и знак „Органски производ Републике Српске“.

Треба нагласити да је конверзија из конвенционалне у органску производњу подржана од

стране Министарства пољопривреде. У Републици Српској је за подстицаје у органској производњи 2023. године издвојено око милион конвертибилних марака. Да би се повећала производња органске хране, произвођачима који примјењују ту праксу пружају се већи новчани подстицаји у односу на конвенционалну производњу (по јединици површине или по грлу стоке), чиме се жели компензовати нижи приноси који карактеришу такву производњу и утицати на повећање, за сада, скромних површина и броја грла у систему органске производње.

Наравно, потребно је да се додатно појача интензитет и брзина уласка пољопривредника у ову врсту производње, а то је могуће само уз озбиљно учешће државе. У току је израда новог закона о органској производњи у Републици Српској који ће сасвим сигурно додатно уредити односе у оквиру овог сегмента пољопривредне и тако омогућити даљи развој органске производње у Републици Српској.

Завод и корисници

Пише: Александра Зеџ

Завод крајем 2023. спровео Анкету о задовољству корисника Индекс укупног задовољства 81,9%

Једна трећина испитаника дала максималну оцјену за квалитет производа и услуга које пружа Завод

ЗАДОВОЉСТВО КОРИСНИКА, 2023.

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ је крајем 2023. године провео Анкету о задовољству корисника. Представљамо главне резултате.

ИНДЕКС УКУПНОГ
ЗАДОВОЉСТВА
КОРИСНИКА
81,9%

33,2%

Трећина корисника дала је
МАКСИМАЛНУ ОЦЈЕНУ за квалитет
производа и услуга Завода.

Квалитет производа
и услуга
4,09

Укупни квалитет статистичких
података
4,04

Поузданост
података
4,09

Комуникација и сарадња
са запосленима Завода
4,50

Веб-сајт Завода
3,88

Квалитет статистичких
металодатака
3,98

80,5%

је ниво задовољства
корисника ТАЧНОШЋУ
статистичких података.

Корисници су оцијенили и слједеће
димензије квалитета података:

ДОСТУПНОСТ	4,18
РАЗУМЉИВОСТ	4,17
РЕЛЕВАНТНОСТ	4,00
УПОРЕДИВОСТ	3,99
ПРАВОВРЕМЕНОСТ	3,96

76,9%

корисника сматра да су
дисеминирани статистички
ПОДАЦИ увијек и углавном
ЈАСНО ПРИКАЗАНИ.

СТРУКТУРА КОРИСНИКА

63%

37%

Органи управе и локалне самоуправе **36%**

Корисници за личне потребе **15%**

Остали корисници **15%**

Научници, истраживачи и
аналитичари **12%**

Пословни субјекти **12%**

Непрофитне организације **6%**

Медији – штампани и електронски **4%**

Више на www.rzs.rs.ba > Задовољство корисника

Pеублички завод за статистику је у периоду новембар-децембар 2023. године спровео Анкету о задовољству корисника. То је четврто по реду анкетно истраживање које је Завод спровео како би добио повратне информације од корисника о њиховом задовољству квалитетом података, производа и услуга.

Индекс укупног задовољства корисника био је 81,9% и у односу на претходно истраживање спроведено 2020. године виши је за 2,3%. Посебно треба истаћи да је једна трећина испитаника дала максималну оцјену за квалитет производа и услуга које пружа Завод.

Истраживање је спроведено онлајн, путем веб упитника на страницама интернет презентације Завода. Упитник је обухватио сљедеће теме: опште информације о испитаницима, сврха коришћења података и начин приступа подацима, квалитет статистичких података, метаподатака, различитих производа и услуга, дисеминација података и задовољство корисника запосленима Завода.

Упитник је садржавао укупно 19 питања, од чега

17 питања затвореног типа, са могућим једним или више одговора, те два питања отвореног типа путем којих је пружена могућност корисницима да изнесу своје приједлоге везано за расположивост података и информација које објављује Завод, да дају своје похвале и критике на рад Завода и предложе могућа будућа побољшања.

За потребе прикупљања података ажурирана је и тестирана претходно развијена онлајн апликација која омогућава попуњавање упитника на српском (латинично и ћирилично писмо) и енглеском језику. Резултати оваквих анкетних истраживања користе се у сврху праћења квалитета статистичких података и задовољства корисника, те за идентификовање активности приоритетних за будуће унапређење квалитета производа и услуга Завода.

Резултате истраживања приказујемо у инфографици с главним резултатима анкете, док детаљан извјештају са графичким и табеларним приказима и тумачењима свих резултата можете пронаћи на интернет страници Завода. Уједно захваљујемо свим корисницима који су учествовали у анкети и тиме дали свој допринос унапређењу квалитета наших услуга и производа.

Међународни београдски сајам књига Завод представио четири публикације

На највећој регионалној смотри књиге представили смо наше најзначајније публикације

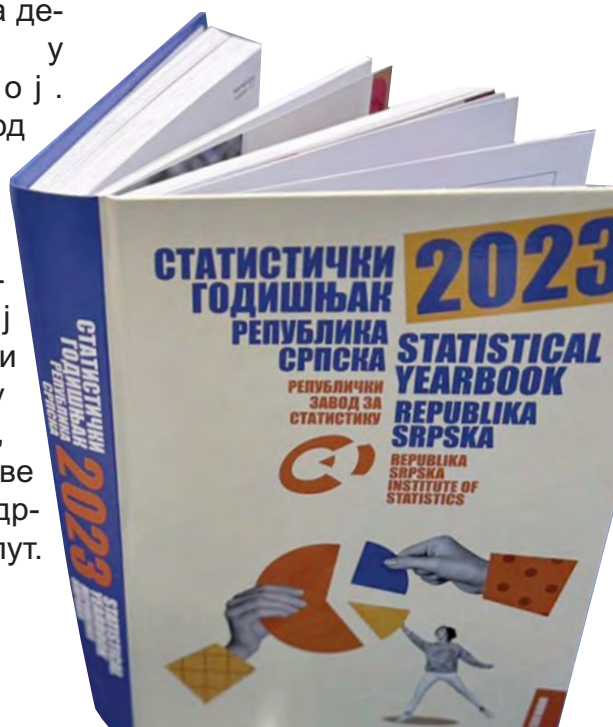
значаја за Републику Српску. Због тога је ова публикација намијењена широком кругу корисника за извођење различитих анализа, доношење одлука, развојних политика и стратешких планова - истакао је Милуновић.

Велимир Савић, начелник одјељења за правне, кадровске и опште послове, представио је публикације „Ово је Република Српска“ и „Жене и мушкарци у Републици Српској“, док је Владан Сибиновић, начелник одјељења за дисеминацију, говорио о „Градовима и општинама Републике Српске“.

Они су истакли да се овим публикацијама на објективан и ажуран начин, у форми бројева, представљају најбитнија дешавања у Српској. Завод од 2011. године учествује на међународној смотри књига у Београду, која је ове године одржана 67. пут.

Републички завод за статистику, на позив Представништва Републике Српске у Србији, учествовао је у петак 25. октобра 2024. године на Међународном београдском сајму књига, представивши најзначајније публикације: „Статистички годишњак Републике Српске“, „Градови и општине Републике Српске“, „Ово је Република Српска“ и „Жене и мушкарци у Републици Српској“.

Директор Завода, Дарко Милуновић, представио је „Статистички годишњак Републике Српске“, најсложенију публикацију Завода. - У „Статистичком годишњаку“, на 580 страница и кроз 31 поглавље, можете пронаћи податке о становништву, платама, индустрији, туризму и многим другим областима од

Радионица за десезонирање временских серија

Сарадња двије братске статистичке институције

У просторијама Завода у периоду од 28. октобра до 1. новембра 2024. године одржана је радионица у вези са десезонирањем временских серија које се односе на области бруто домаћег производа, индустријске производње, грађевинарства, те трговине и услуга.

Радионицу је водила Јелена Сузић, руководилац Групе за анализу временских серија и развој композитних индикатора у Републичком заводу за статистику Републике Србије.

На овај начин настављена је одлична сарадња успостављена између два братска статистичка завода, на основу чега ће наши запослени бити у прилици да додатно прошире

знања и унаприједи квалитет статистичких производа.

ИНДУСТРИЈА

Иза једног мјесечног индекса индустријске производње за 2024. годину стоји:

- 661** извјештајна јединица,
- 704** индустријска производа разврстана у **170** разреда дјелатности **83** гране, **28** области, **3** подручја дјелатности
- 17 322** минуте за попуњавање извјештаја или **30** минута мјесечно по извјештајној јединици
- 7** подручних одјељења анагажовано на реализацији
- 14** запослених на статистици индустрије
- 8** запослених у Одсјеку за

статистику индустрије, грађевинарства и енергетике, ИТ сектора и дисеминације

ПЛАТЕ

Иза једне мјесечне просјечне плате за 2024. годину стоји:

- 1 533** извјештајне јединице,
- 3 090** јединица посматрања разврстаних у **302** разреда дјелатности **186** грана, **81** област, **19** подручја дјелатности
- 7** подручних одјељења анагажовано на реализацији
- 21** запослени на статистици плата
- 4** запослених у Одсјеку статистике рада, Сектору ИТ и дисеминације

ПОТРОШАЧКЕ ЦИЈЕНЕ

зашто

Потрошачке цијене

због

Инфлације

зашто

Инфлација

због

Доносиоца одлука

■ Дефиниција:
Инфлација је просјечна стопа промјене цијена производа и услуга личне/индивидуалне потрошње домаћинстава, добијена на основу укупног индикатора промјене потрошачких цијена -Индекса потрошачких цијена, који мјери промјене цијена у фиксној корпи производа и услуга (купљених од стране потрошача) у односу на неки ранији период.

■ Класификација:
У употреби је Класификација производа и услуга према намјени потрошње (COICOP - Classification of Individual Consumption by Purpose) која разврстава производе и услуге из узорка на:

- **12** одјељака
- **42** групе
- **95** класа

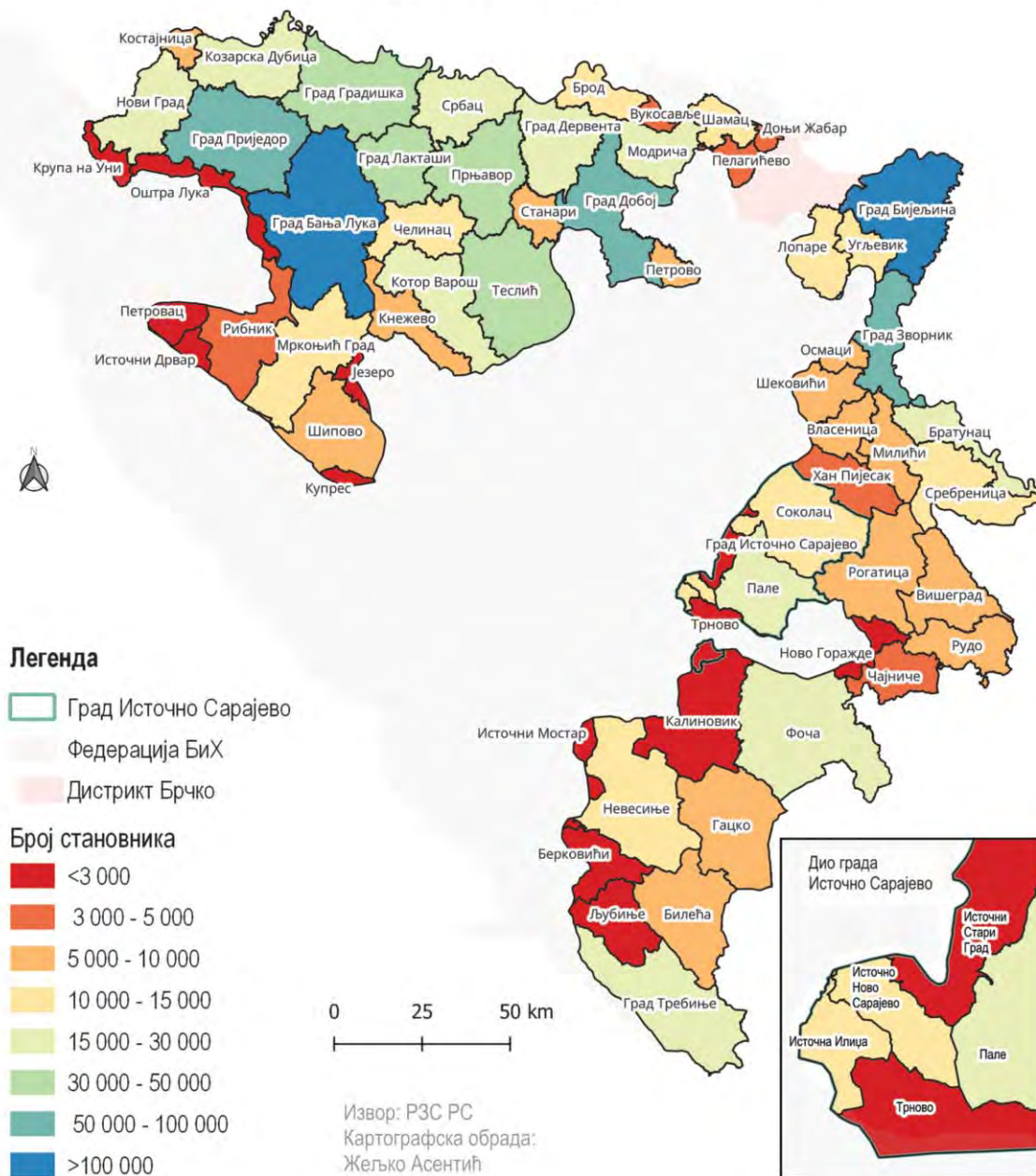
Шта је потребно:

- Узорак:
- Репрезентативна листа, коју чини **615** производа и услуга
- Број градова у којима се снимају цијене **6**
- Број продајних мјеста снимања
- Укупан број снимљених цијена за један мјесец **9 712**

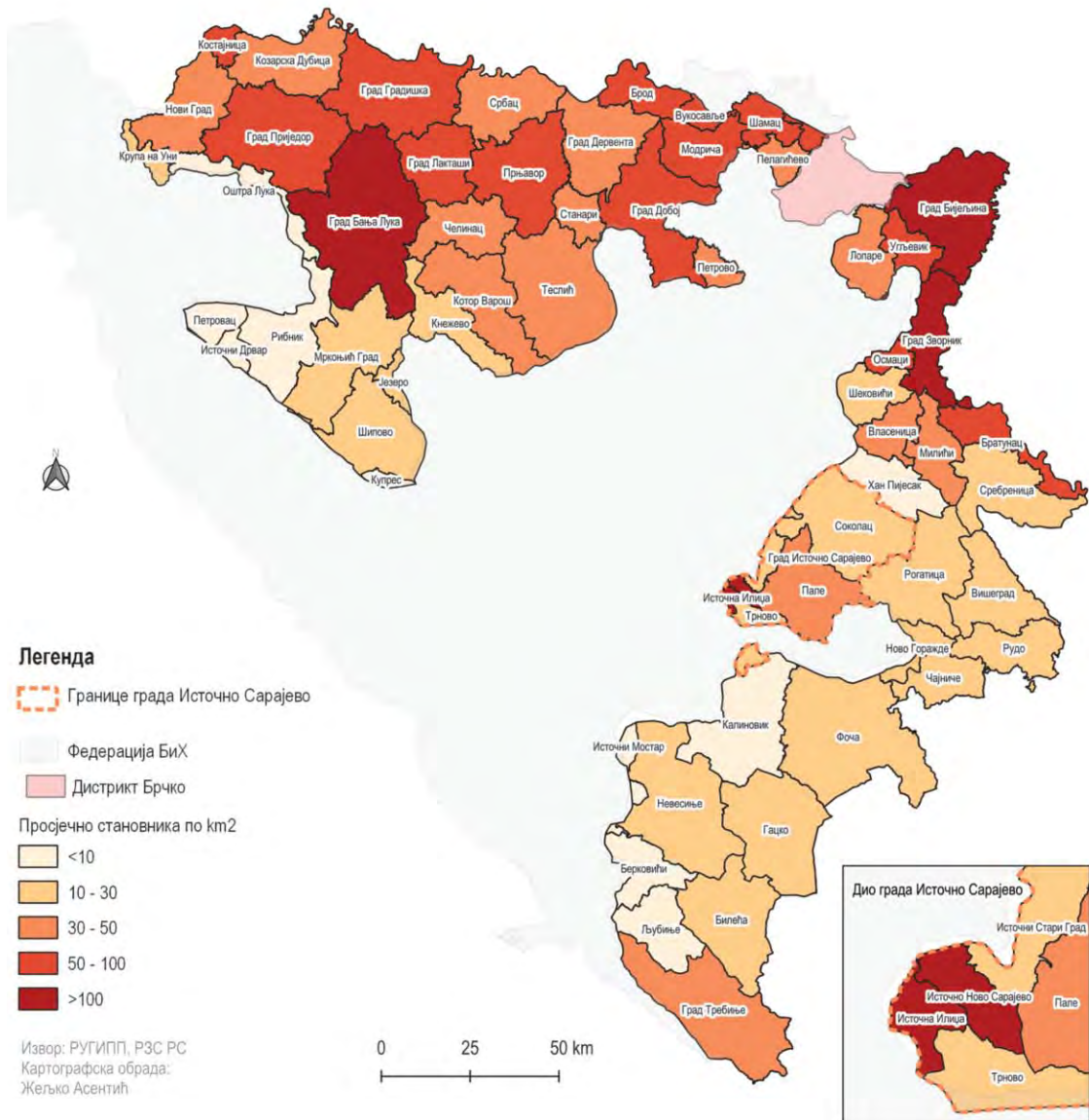
- Периодика:
- Мјесечна
- Географска покривеност:
- Република Српска
- Календар објављивања:
- 22. у мјесецу за податке из петходног мјесеца

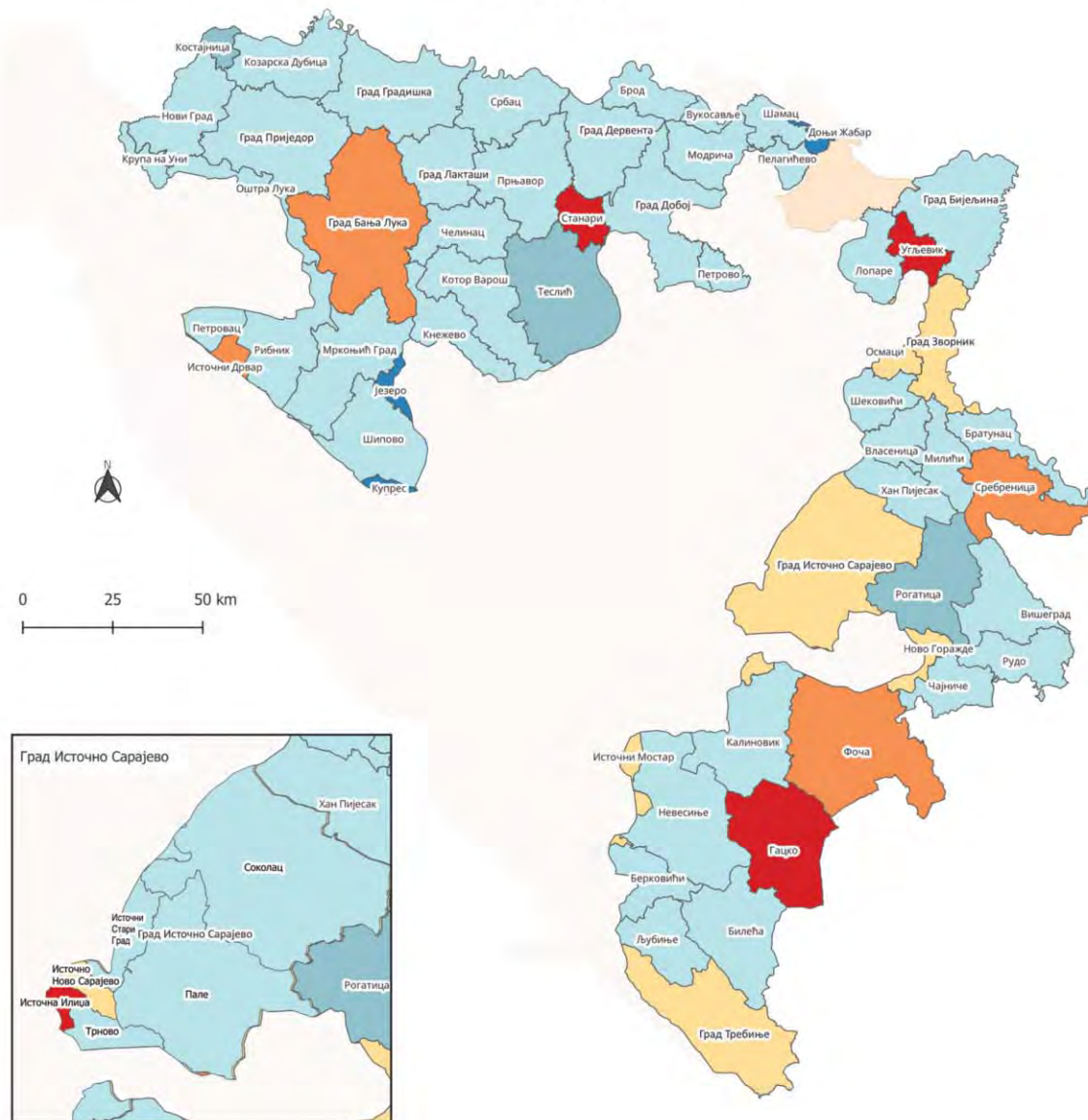
ПРОЦЕНЕ СТАНОВНИШТВА ПО ГРАДОВИМА / ОПШТИНАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, СРЕДИНОМ 2023. ГОДИНЕ

ГУСТИНА НАСЕЉЕНОСТИ ПО ГРАДОВИМА / ОПШТИНАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
ПРЕМА ПРОЦЈЕНИ СРЕДИНОМ 2023. ГОДИНЕ

ПРОСЈЕЧНЕ НЕТО ПЛАТЕ ПО ГРАДОВИМА И ОПШТИНАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, 2023. ГОДИНЕ

Легенда

Просјечне нето плате по градовима / општинама Републике Српске

- 800 - 900 KM
- 900 - 1050 KM
- 1050 - 1274 KM
- 1274 - 1350 KM
- 1350 - 1450 KM
- 1450 - 1575 KM

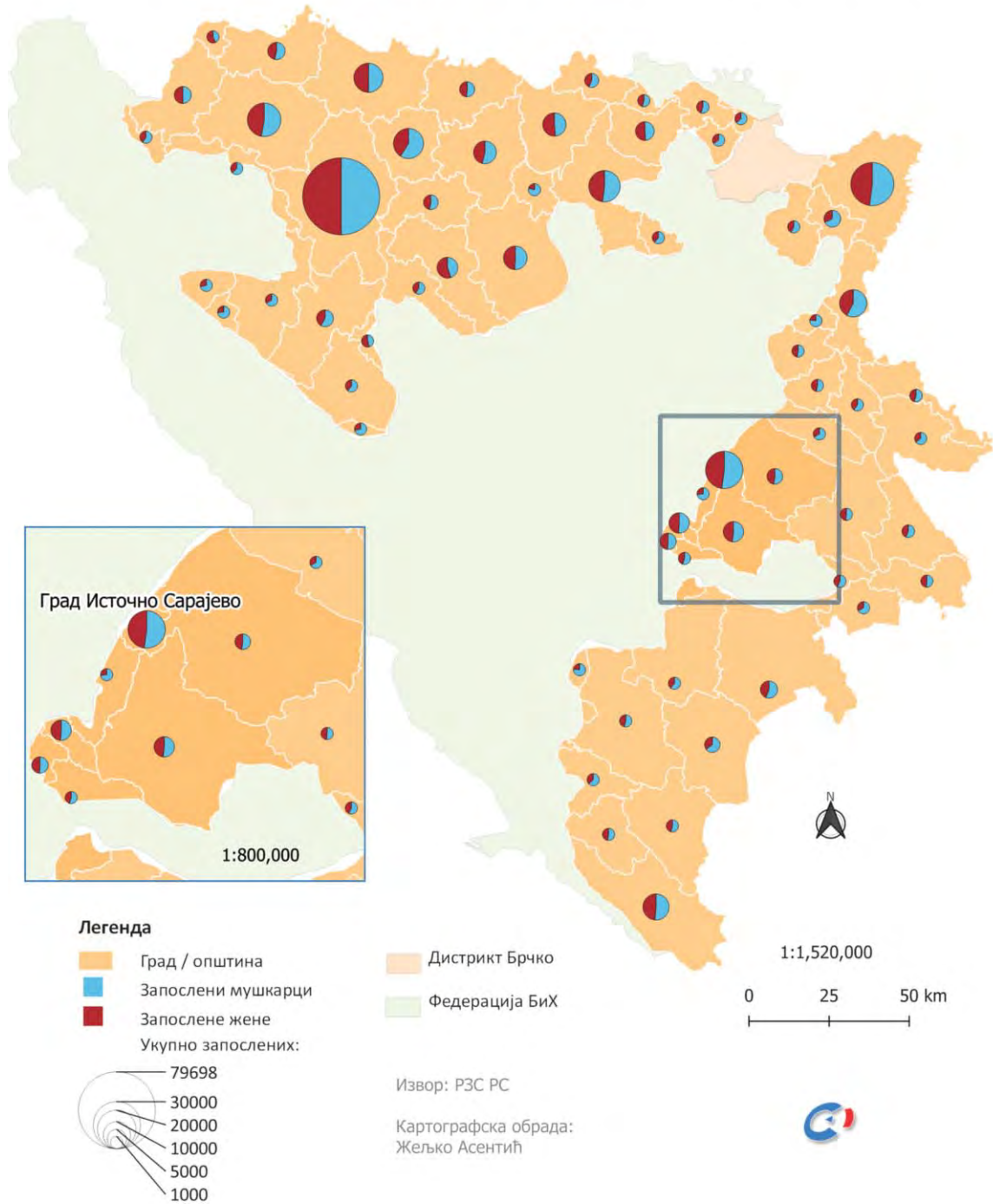
- Дистрикт Брчко
- Федерација БиХ

Просјечна нето плата у РС,
2023. године
=1274 KM

Извор: РЗС РС

Картографска обрада:
Жељко Асентић

ЗАПОСЛЕНИ УКУПНО И ПО ПОЛУ ПО ГРАДОВИМА / ОПШТИНАМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, 2023.

Статистичка спајалица

79,69 ГОДИНА
ОПЕТИВНО ТРМАЉЕ ЖИВОТА ЗА ЖЕНЕ

ПРОСЈЕЧНА ПРОСЈЕЧНА СТАРОСТ МАЈКИ ПРИ РОЂЕЊУ ДЕТЕТА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У 2014. ГОДИНИ, ПОКЛОСЛА К.

29,8 ГОДИНА.

КОВАСИЦЕ

ПРОСЈЕЧНА ВИСИНА
4 011 227,67

28 213
ПОСЈЕТЕ САЈТОВА ОБЛАСТИ НА УТВРЂИ

НА ТИТУ СРБИ ПОСЈЕТЕ
7 449

	СЕНТЕМБАР 2014	СЕНТЕМБАР 2013
ПШЕНИЧНО БРАШНО КЛОСЛА, КГ	1,68	1,54
ХЛЕБ ОД ПШЕНИЧНОГ БРАШНА КОВУЉЕНА, КГ	3,57	3,77
ХЛЕБ ОД ПШЕНИЧНОГ БРАШНА КЛОСЛА, КГ	3,48	3,54

"КО ТО ТАМО ПЕВА"

**ДОЛАЗИ ЗИМА
ДУГА И ХЛАДНА**

51,2%
ДОМАЊИНСТАВА СА ПРИХОДИМА
НИЖИМ ОД 500 КМ ПОСЈЕДУЈЕ
ИНТЕРНЕТ КОНЕКЦИЈУ

53,2
ПРОСЈЕЧНА СТАРОСТ
МЛАДОЖЕЊЕ
ПРИКЛИМ ЗАКЉУЧЕЊА
ТРЕЊЕГ БРАКА

МОЈА СИ

ОД ЗЛАТА ЈАБУКА

ПРОСЈЕЧНА ДИСТАНЦИЈА ПУТОВАЊА
**ТЈЕСТЕНИНА
МАКАРОНИ
4,29 КМ**

ДА ЛИ ВАМ ЈЕ У ПОСЈЕТУ ДОШЛА

ЗУБИЊ ВИЛА

1 274 КМ
ПРОСЈЕЧНА НЕТО ПЛАТА
ПОСРЕДНОМ ПРОВОДНИ

365
БИБЛИОТЕКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

СВЕ СЕ МОЖЕ

ИСПЕГЛАТИ

МИЛИЦА
 ПОЧЕШЕ ЖЕЛЮ ПОКРЕТНО
 У МАТИЧНОМ ВИДУ РОЂЕНИХ

ОД УКУПНОГ БРОЈА ДЕПОЗИТОВИХ ДИПЛОМА
ОКО 78,9%
 РОДИ СЕ У СТАРОСТИ ЗАНАД
ОД 25 ДО 39 ГОДИНА.

УКУПНА ПРОСЈЕЧНА СТАРОСТ
 МАЈКИ ПРИ РОЂЕЊУ ДЈЕТЕТА
29,8 ГОДИНА

"ДОБАР КАО ХЉЕБ"
 ИЛИ ВАДА БРАШНО КОЈЕТИНИ, А ХЉЕБ ПОСКУПИ

822
БРОЈ АУТОВОСА

ДРВО ЗА ОГРЕВ
 ПРОСЈЕЧНА ПОТРОШАКА ПО КУЉИ
114,40 КМ/м³

ЗАСТУПЉЕНОСТ ИНТЕРНЕТ
 КОНЕКЦИЈЕ ЈЕ ПРОПОРЦИОНАЛНА
 ВИСИНИ ПРИХОДА ДОМАЊИНСТВА?

48,8
 ПРОСЈЕЧНА СТАРОСТ
 НЕВЈЕСТЕ
 ПРИМЕНОМ ЗАКЉУЧЕЊА
 ТРЕЊЕГ ПРАВА

ПРОСЈЕЧНА ВИДИВОСТА
СОК ОД ЈАБУКЕ
735 465 Л

МАКАР
ОНА

ИЗВАЂЕНИ ЗУБИ

58 802

290 491
 ЗАПОСЛЕНИ
 МУНИЦИПАЛНИ
153 961
 ЗЕМЉИ

119
 БИБЛИОТЕКА КОЈЕ ИМАЈУ
 ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДЕЦУ

ПРОСЈЕЧНА ПОТРОШАКА ЗА ГРЕЈАЊЕ
ПЕГЛА
 КОМАД
87,32 КМ

**NAJBRŽA ZABAVA
U BANJALUCI**

**ISKUSI VOŽNJU
ELEKTRICNIH
KARTINGA**

- **NAJMODERNIJI KARTINZI SA NEVJEROVATNIM UBRZANJEM**
- **IZAZOVI PRIJATELJE NA ADRENALINSKE TRKAMA**
- **PRILAGOĐENO VOZAČIMA SVIH NIVOVA (OD POČETNIKA DO PROFESIONALACA)**
- **KAFIĆ SA POGLEDOM NA STAZU ZA OPUŠTANJE NAKON VOŽNJE**

066/445-000

skytrack_karting_arena

SKY TRACK
KARTING ARENA

DUNAVSKA 1E, BANJA LUKA